ԳԱՅՄԱՆՔ

Կ. Պօլսոյ եր. Տարեկան 180 ղ. Արծաթ
,, ,, Վեցամսեայ 100 ,, ,,
,, ,, Եռամսեայ 60 ,, ,,
Գաւառաց եւր. Տարեկան 200 ,, ,,
,, ,, Վեցամսեայ 110 ,, ,,
Մէկ թիւը՝ Մեծ թերթ 3 ,, ,,
,, Փոքր ,, 1 ,, ,,
Ծանուցման տողը 2 ղուրուշ է։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Բաժանորդագրութիւնը կանխիկ է, եւ ամեն ամսոյ 1էն կամ 15էն կ՚սկսի։
Դուրս գացած լրագրաց նամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն՝ Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի. եւ նամակու ծախքն ալ ղրկողին վրայ է։

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 1 ՅՈՒՆՎԱՐ 1866

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

1865

1865 տարւոյն պատմութիւնը Եւրոպայի համար կարեւորութենէ զուրկ է, բայց Ամերիկայի համար նշանաւոր դէպքերու նկարագիր մը կընծայէ։ Անցեալ տարի այս ատեն դեռ հարաւայնոց պաշտպանութիւնը ոտքի վրայ էր, եւ պատերազմին նժարը թէպէտ արդէն հիւսիսայնոց կողմը հակիլ սկսած էր, բայց շատերը կերկբայէին Վաշինկթընի հիմնած հասարակապետութեան կանգուն մնալուն վրայ։ Բաժանումն արդէն խօսք կատարուած էր, եւ զայն օրինաւորապէս հաստատելու համար զինուց զօրութիւնը պիտի վճռէր։ Միացեալ Նահանգաց քաղաքային պատերազմը մեծ նշանակութիւն մ՚ունի, ուրկից ապագայ պատմագիրները կարեւոր դասեր կրնան հանել։ Դար մը չկայ տակաւին որ ամերիկացիք աշխարհի ազգաց կարգին մէջ տեղ մը չունէին եւ զանազան գաղթականութեանց խառնուրդ մ՚էին, որք Անգղիոյ լուծը քաջութեամբ թօթափելով անկախութիւն առացան։ Թերեւս Անգղիա այն ատեն քանի մը թեթեւ զիջումներ ընելով իրենց պայծառ մայր երկրէն բոլորովին բաժնուելու պատճառ չտար. սակայն Անգղիա յամառեցաւ, եւ Ամերիկա արդէն չափահաս ըլլալով, մտածեց որ կրնայ ինք զինքը կառավարել, ուստի [illegible] անոր լուծը կրելու յօժարեցաւ։ [illegible]երորդ դարն իր վախճանին կը մօտենար, գիտութեան լոյսը [illegible] մթին նկուղներէն դուրս ելնելով [illegible] հասարակութեան մէջ տակաւ առաւել կը սփռէր, մեծ հեղինակները գրականութեան ամեն խորշերը կը թափանցէին, անուանի ճանապարհորդներ աշխարհիս բոլորակը կը նաւարկէին, եւ ուսմանց ու արուեստից մէջ նորանոր գիւտեր կը հնարուէին։ Անկից երկու դար յառաջ Ամերիկայի գտնուիլը բոլոր աշխարհի կերպարանափոխութեան թուականն եղած էր։ Միջին դարն ու իր բռնաւորութիւնը, մոլեռանդութիւնն ու ագիտութիւնը տակաւ առաւել տկարանալու եւ անհետանալու վրայ էին։ Աթենքի եւ Հռովմայ ազատութեան պատմութիւնը նոր սերնդոց երեւակայութիւնը կը բորբոքէր, եւ ծածուկ խմորում մը կը պատճառէր, որուն վախճանը 1789ի Գաղղիական մեծ Յեղափոխութիւնն եղաւ։ Այն ատենն էր որ գաղղիացի ազնուական եւ երիտասարդ Լաֆայէթ զօրավարը, որ յետոյ գաղղիական յեղափոխութեան գլխաւոր գործիչներէն մէկը պիտի ըլլար, Վերսայլ եւ Թիւյլըրիի մեղկ զուարճութիւններէն փախչելով, եւ առանց խիղճ իր նորահաս ամուսնոյն խնամ տալու, գրեթէ գաղտագողի կերպով Գաղղիայէն նաւ նստաւ եւ Ամերիկա գնաց օգնութիւններ տանելով Վաշինկթընի։ Այսչափ անձնուիրութեանց շնորհիւ վերջապէս Ամերիկայի մէջ նոր հասարակապետութիւնը հաստատեցաւ, որուն առաջին նախագահը Վաշինկթըն եղաւ։ Այս նոր ազգին անզուգական յառաջդիմութիւն մ՚ըրաւ ուսմանց, գիտութեանց, արուեստից, ճարտարութեան եւ վաճառականութեան մէջ։ Իննեւտասներորդ դարն եկաւ, եւ դեռ առաջին քառորդը չլրացած, Ամերիկայի միւս մասերն ալ Սպանիոյ եւ Բորթուգալի լուծը թօթափելով Միացեալ—Նահանգաց օրինակին հետեւեցան։ Մինչդեռ նոր աշխարհին մէջ բարեկարգ ազատութեան նոր դար մը կը բացուէր, Եւրոպա՝ մարդկային խրատանց գործադրութեան գաղափարներովն յուղուած, իր հին դաւերը կը տապալէր եւ կերպ կերպ յեղափոխութեանց ու ալեկոծութեանց մէջ կը ծփար, բայց իր շարժումները շատ անգամ հակաշարժմամբ կը վերջանային, եւ ճիգերն ՚ի դերեւ կ՚ելնէին, ուստի Եւրոպացւոց քաղաքագէտներէն շատերը բարեկարգ ազատութեան Եւրոպայի մէջ այնչափ յամրաքայլ յառաջ երթալը տեսնելով, չէին ուզեր հաւատալ Ամերիկացւոց գրութեան տեւականութեանը, եւ փոքր յեղափոխութիւն մը բաւական կը համարէին որպէս զի անոնց մէջ ալ զինուորական միապետութիւն մը հաստատուի։ Պարագաները չուշացան եւ այն յեղափոխութիւնը եկաւ հասաւ։ Ամերիկայի ազատութեան պատկերին մէջ գերութիւնը աղեղ կերպարանք մը կը ներկայացնէր, եւ մարդկութիւնն ալ հարկ կը դնէր զայն ջնջել։ Հիւսիսային Նահանգաց մէջ, ուր բնակչաց բազմամարդութեան պատճառաւ աւելի արուեստներն ու ճարտարութիւնը կը ծաղկէին քան թէ երկրագործութիւնը, արդէն գերութիւնը վերցած էր. բայց հարաւին մէջ, ուր ջերմ կլիմայ մը եւ ընդարձակ երկիրներ կան զորս մշակելու համար գործաւորներ պէտք են, ամենաւատական կերպարանք բռնած կալուածատէրք բազմաթիւ սեւ գերիներ կաշխատեցնէին իրենց արտերուն մէջ, խոկ իրենք բառ մեծի մասին հասարակապետութեան քաղաքական ու զինուորական պաշտօնները վարելու հետամուտ կ՚ըլլային։ Ազգային ժողովին մէջ զօրաւոր մաս մը կար որ գերութեան բարձումը կը պահանջէր, բայց որչափ որ հարաւայինք քուէից մեծագոյն մասն ունէին՝ կարգ բառ կարգէ եղած նախագահք իրենցմէ ընտրուելով, գործադիր իշխանութեան ընթացքը գերեաց տէրերը կուզէին։ Աբոլիսիօնիսթ, կամ գերեաց ջնջումն ուզող մասն անոնց անխրատութեան վրայ կը հեծէր, բայց չէր կրնար դարման մը մտածել, վասն զի օրէնքն անոնց կողմն էր։ Օրինաց զօրութեամբ ամեն օր այնպիսի դէպքեր կը պատահէին, որ անհնար էր որ ազատութեան վրայ փոքրիկ գաղափար մ՚ալ ունեցող մարդոց գթութը չշարժէին. դեռ անկէց գրեթէ եօթն տարի յառաջ, Ճօն Պրաուն բռնած մէկը, որ գերիները զինու զօրութեամբ ազատելու փորձ մը փորձեց, կախաղանի դատապարտեցաւ հարաւային իշխանութիւններէն։ Այս եղերական դէպքը մեծ արձագանգ մը տուաւ Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ, եւ կարծես թէ Ճօն Պրաուն իր մահուամբ առաւել եւս նպաստեց գերեաց ազատութեան։ Նախագահական ընտրութիւնը եկաւ, եւ գերութեան բարձման ուզողներուն կողմը շահելով, ազգին մեծագոյն մասը Գ. Լինքօլնը գործադիր իշխանութեան գլուխն անցուց, որպէս զի գերութեան անխրատ օրէնքը վերցունէ։ Հարաւայինք անմիջապէս ապստամբութեան դրօշը պարզեցին, եւ չորս տարուան պատերազմի մը մէջ երկու կողմանց թափած այնչափ ճիգերն եւ ըրած անհամար մարդասպանութիւնները յայտնի են։ Այնչափ դժուարին է աչս արմատացած գեղծում մը վերցունել։ Տարւոյս սկիզբը հաշտութեան քանի մը փորձեր եղան, բայց անօգուտ ելնելով՝ հարկ եղաւ պատերազմը շարունակել։ Գ. Ճէֆէրսըն Տէյվիս զինուորական կառավարութիւն մը հաստատած էր Ռիչմընտի մէջ, որ պատերազմը մինչեւ ՚ի ծայրն յառաջ տանիլ եւ նոր հասարակապետութիւն մը կանգնել կուզէր, բայց հարաւայնոց զօրութեան նուաղիլը ու Լի զօրապետին օր քան զօր Կրանթի, Շերմանի եւ Շէրիտընի բանակներէն սեղմուիլը, զինուց բաղդը վճռեցին, Լի անձնատուր եղաւ, Ռիչմընտ առնուեցաւ, Տէյվիս՝ [illegible] փախուստեամբ չկրնալ ազատելով բռնուեցաւ, եւ Հարաւը Միութեան ծոցը վերադառնալու բռնադատուեցաւ։ Այս միջոցին քէնական ոճիր մը գործուեցաւ ՚ի Վաշինկթըն. Լինքօլն նախագահը Ֆօրտի թատրոնին մէջ սպաննուելով զարնուեցաւ, եւ սպանութեան փորձեր եղան հասարակապետութեան արտաքին գործոց քարտուղար Գ. Սիւըրտի վրայ։ Նախագահին սպանողն իր ոճիրը մահուամբ տուժեց, եւ Լինքօլն ալ բաւական ապրեցաւ իր պաշտպանած դատին յաղթանակը տեսնելու համար։ Իր տեղն հիմա Ճօնսըն Միացեալ—Նահանգները խաղաղեցնելու զբաղած է ոչինչ նուաղ խոհեմութեամբ։ Գ. Սիւըրտ ապրեցաւ դարձեալ իր հայրենեաց ծառայելու համար։ Տէյվիս Մօնրօէի ամրոցին մէջ տակաւին բանտարկեալ կը պահուի։ Իսկ հարաւայնոց ուրիշ գլուխները գրեթէ ամենքն ալ ներում առացան։ Յառաջիկայ տարին Միացեալ—Նահանգաց մէջ յուզուած ամենէն մեծ խնդիրը խաղաղութեան վերահաստատութիւնն է, զոր ոմանք անպատճառ սեւերուն քաղաքացիութեան կատարեալ իրաւունք տալու պահանջման վրայ հիմնել կուզեն։ Ասկից ետքը կուգայ ելմտական վճարին բարեկարգութիւնը, ազգային պարտուց վճարումը, եւ ուրիշ երկրորդական խնդիրներ, որոց ինչ կերպ լուծուիլը ժամանակին ընթացքէն պիտի հասկնանք։

Իսկ Եւրոպա՝ Ամերիկայի անցից ուշադրութեան մէջ ընկղմած՝ հասկցաւ թէ բարեկարգ ազատութիւնը պատերազմի փորձութիւնէն ալ յաղթական կրնայ ելնել, առանց բռնաւորական գրութեան դիմելու։ Համոզուեցաւ պէս՝ Ամերիկացիք ալ՝ իրենց հայրենիքը վտանգէ ազատելէ ետեւ, զէնքը վար դրին եւ զօրավարք ու զօրականք դարձեալ խաղաղ եւ հասարակ կենաց մէջ մտան։ Ոչ ոք Կեսարի մը կամ Նաբոլէոնի մը դերը խաղալու ձեռնամուխ եղաւ. ոչ ոք իր հայրենեաց համար Սիլլա մը կամ Քրօմվէլ մ՚ըլլալ յանձն առաւ։ Ահա այս էր մեր վերը խօսած այն մեծ դասը, զոր Եւրոպա առաւ Ամերիկայէն։

Անցեալ տարւոյն մէջ Եւրոպայի քաղաքականութիւնն ամենէն հանդարտ եղաւ։ Անգղիոյ նախընթաց խորհրդարանն իր վերջին նիստը բացաւ, եւ իր վճռարանութիւնները կարեւորութիւն մը չունեցան։ Նոր խորհրդարանին ընտրութիւնները լորտ Բալմըրսթընի ազդեցութեան շնորհիւ Ազատականներուն նպաստաւոր եղան, բայց ծերունի քաղաքագէտն իր բարձր իշխանութեան մէջ իր կեանքը լրացնելով՝ չկրցաւ նոր խորհրդարանին գլուխը գտնուիլ։ Լորտ Ռըսըլ անոր տեղն անցաւ եւ ընտրողական իրաւանց խնդիրն յառաջ տանելու յօժար տեսաւ, բայց ասոր դէմ նիւթական արգելք մը կայ, որ կրնայ իր ընելիք առաջարկութիւնն ետ ձգել։ Անգղիոյ մէջ երեսփոխանութիւնը հարուստներու իրաւունք մը դարձած է, վասն զի ամեն երեսփոխան իր ընտրութեան ատեն երկու կամ երեք հազար անգղիական ոսկի ծախք կընէ՝ ընտրողաց կոչունքներ տալով։ Եթէ նոր ընտրողական օրէնք մ՚ընդունուի, պէտք է որ ներկայ խորհրդարանը լուծուի եւ նոր ընտրութիւններ ըլլան։ Արդ՝ տեսնելու է թէ խորհրդարանի անդամք որ այնչափ ծախք ընելով դեռ նոր երեսփոխան եղած են, արդեօք բաւական անշահախնդրութիւն պիտի ունենա՞ն որ լորտ Ռըսըլի ընելիք առաջարկութիւնն ընդունելով՝ իրենց պաշտօնէն զրկուին։ Փետր. 1ին նոր խորհրդարանը պիտի բացուի եւ նայինք թէ այս խնդիրը, որ ամենէն կարեւորագոյնն է, ինչ դարձուած պիտի առնու։

Գաղղիոյ Օրէնսդրական ժողովն անցեալ տարի ալ իր սովոր վիճաբանութիւնները շարունակեց. Գ. Թիէր եւ իր ընկերակիցները զուր տեղը ճառեր խօսեցան, որք իրենց ճարտասանական տաղանդը փայլեցնելու միայն կրցան ծառայել, բայց ամենեւին ուրիշ օգուտ մը չունեցան։ Կայսերական կառավարութիւնն իր ընդունած քաղաքականութեան գիծէն մազի չափ ալ չխոտորեցաւ։ Ինչ ինչ փոփոխութեանց վրայ զրոյցներ եղան, բայց անհիմն եղան։ Օրէնսդրական ժողովն նոր նիստը կը մօտենայ, եւ դարձեալ՝ ըստ ամենայն հաւանականութեանց առջի տարուան պէս՝ ՚ի պատասխանի կայսեր ատենաբանութեան տրուելիք Ուղերձին վիճաբանութիւնները բաւական հետաքրքրութիւն պիտի արթնցնեն առանց իրական արդիւնք մը յառաջ բերելու։ Նաբոլէոն կայսրըն Ալժէրիի գաղթականութեան վիճակն իր աչքով քննելու համար՝ այցելութիւն մ՚ըրաւ հոն, եւ իր դիտողութիւնները տեղեկագրով մը հրատարակեց, որուն գործադրութիւնը տակաւին չտեսնուեցաւ։ Ալժէրիի արաբներուն ապստամբութեան փորձ մ՚ալ ըրին, բայց այս փորձերն անապատական կենաց վարժուած ազգի մը սովորութիւն դարձած է, զորս գաղղիական զօրքերը միշտ շուտով մը կը զսպեն։ Կայսեր Ալժէրի գտնուած ատեն, Նաբոլէոն իշխանը Կորսիկայի Այաչչիօ քաղաքին մէջ Մեծն Նաբոլէոնի արձան մը կանգնուելուն առթիւ նշանաւոր ատենաբանութիւն մ՚ընելով, կայսեր կարծիքէն տարբեր մեկնութիւններ տուաւ Նաբոլէոնեան սկզբանց։ Ասոր վրայ երկու հօրեղբօրորդւոց մէջ ծագած դժտութիւնն յայտնի է, բայց շատերը հաւանական կը համարին թէ դարձեալ հաշտուած են, եւ թէ Նաբոլէոն իշխանը 1867ի տիեզերական Արուեստահանդիսին նախագահութիւնը դարձեալ պիտի ընդունի։ Այս Արուեստահանդիսին պատրաստութիւնները մեծ փութով յառաջ կը տարուին, եւ կըսուի թէ մինչեւ հիմա եղածներուն ամենքն ալ պիտի գերազանցէ։ Բայց Գաղղիոյ մէջ հասարակաց ուշադրութիւնն ամենէն աւելի գրաւող բաներն են Մեքսիկայի խնդիրն եւ անոր պատճառաւ տէրութեան ելմտից անդոհացուցիչ վիճակը, որ կրնայ ըսուիլ թէ կայսերական կառավարութեան տկար կողմն է, ուր Օրէնսդրական ժողովոյ ընդդիմադիր մասն իր յարձակումները կուղղէ։ Գանձուց պաշտօնեայ Գ. Ֆուլտի առաջարկութեամբ կայսրն արդէն խնայութիւններ ընելու ձեռք զարկաւ, եւ կըսուի թէ ուրիշ խնայութիւններ ալ պիտի ըլլան, բայց ասոնք բաւական չեն Մեքսիկայի գաղղիական միջամտութեան ծախքը գոցելու, որուն ապագայն տակաւին անյայտ է, թէեւ մինչեւ դարուն գաղղիական զօրաց դարձը դաւշակներ ալ կը գտնուին։ Եթէ Մեքսիկա կատարելապէս խաղաղի, Ժուարէզի խումբերը բոլորովին ցրուին եւ Մաքսիմիլիանոսի գահն հաստատուի, տարակոյս չկայ որ ա՛լ գաղղիական միջամտութեան հարկ չըմնար. բայց քանի որ այս վիճակն այնպէս չէ, հարկը կախուի որ Գաղղիա Մեքսիկայի մէջ իր ձեռամբ կանգնած նոր կառավարութիւնը պաշտպանէ։

Կը մնայ գիտնալ թէ Միացեալ—Նահանգներն այս նկատմամբ ինչ դիրք պիտի բռնեն։ Ճօնսըն նախագահին ատենախօսութիւնը քանի մը մթին ակնարկութիւններ միայն կը պարունակէր Մեքսիկայի վրայ, որոնցմէ սա խմաստը կելնէր որ Վաշինկթընի կառավարութիւնը չպիտի վարանի հասարակապետական գրութիւնը պաշտպանելու՝ եթէ ասոր համար յարմարեդ կոչուի։ Ամերիկայի մէջ հասարակաց կարծիքը խիստ հակառակ է Մաքսիմիլիանոսի կայսեր կառավարութեան, եւ եթէ ներքին խաղաղութիւնը վերահաստատելու հոգերը չըլլային, կարելի է հիմայ նոր պատերազմ մ՚ալ բացուէր Մեքսիկայի համար։ Բայց թէ արդեօք Գաղղիա պիտի յաջողի շուտով մը կեղեւել կիրը խաղաղելու կամ թէ Միացեալ—Նահանգներն ալ մինչեւ վերջը պարզ հանդիսատես պիտի մնա՞ն.—այս խնդրոյ լուծումը թերեւս յառաջիկայ տարին կրնանք տեսնել։

Գերմանիոյ մէջ Եղբայի դքսութեանց անվերջանալի խնդիրն այս տարի ալ երերեալ մնաց, եւ Աւստրիոյ ու Բրուսիոյ վեհապետները Կասթէյնի մէջ իրարու հետ տեսութիւն մ՚ընելով դաշնադրութիւն մը հաստատեցին, որով երկու դքսութիւններն առժամանակեայ կերպով իրենք կը կառավարեն. Բրուսիա Լաուէնպուրկի փոքր դքսութիւնը կլլեց, եւ թերեւս Շլեզվիկին ու Հոլշթէյնին ալ կուլ տալը կը պատրաստուի։ Ռէնտսպուրկի ամրոցն ու Պալթիկ ծովուն վրայ Քիէլի զինուորական նաւահանգիստը Բրուսիոյ ձեռքն են, որուն փառասիրութեան առջեւ գերմանական առաջաժողովն ալ տեղի տալու հարկադրեցաւ։ Բայց Բրուսիացւոց պաշտամիտ մասին եւ արքունեաց մէջ դժուարութիւնը կը շարունակէ, վասն զի թագաւորը Գ. Տը Պիզմարքի խորհրդոյն անսալով՝ հնացեալ ազնուապետութեան եւ բացարձակ իշխանութեան միտում կը ցուցընէ, ուստի նայելու է թէ այս տարի բրուսիական խորհրդարանն ինչ կերպով պիտի մաքառի արքունեաց դէմ։

Տանիմարքայի թագաւորն իր օրով երկու դքսութիւնները կորսնցնելուն համար անմխիթար տրամութեամբ կը հիւծի, եւ թէպէտ դանիական խորհրդարանը նոր սահմանադրութիւն մը հաստատեց, բայց առանց Տանիմարքայի երկրին կիճատուելուն դարման մը չըկրնար տալիլ։ Այս փոքր կառավարութիւնը հարստահարելու համար միացած գերմանական երկու մեծ տէրութիւններն, Աւստրիա եւ Բրուսիա, իրենց կարծեալ մտերմութենէն շուտով պաղեցան։ Աւստրիա բան մը չըշահեցաւ եւ իր յարաբերութիւնները խիստ ցուրտ կերթան իր նախկին դաշնակցին հետ, որ եւ ոչ իսկ Իտալիոյ դէմ օր մ՚իրեն զէնքով օգնելու համար լուկ խօսք մը տուաւ։ Ֆրանչիսկոս Յովսէփ կայսրն հասկցաւ, որ օտար տէրութիւններէն իրեն օգուտ չկայ, ուստի եւ իր հպատակ ժողովրդոց սիրտը շահելու ձեռք զարկաւ։ Իր 1861ին հաստատած Սահմանադրութիւնը՝ միայն գերմանացւոց հաճելի եղած էր, եւ Հունգարիա հեռի կը կենար Վիէննայի խորհրդարանէն։ Այսօրն Հունգարիա այցելութիւն մ՚ընելով մեծ ընդունելութիւն գտաւ, եւ իր Վիէննա դառնալէն ետեւ պաշտօնեաները փոխելով նոր քաղաքականութիւն մը բռնել սկսաւ։ Սահմանադրութիւնը դադրեցուց եւ գաւառական Ժողովներուն յանձնեց անոր վերաքննութիւնը։ Այս եղանակաւ գերմանացի չեղող ազգերն ալ իրենց ազգային ինքնօրինութիւնը, լեզուն եւ սովորութիւնները

րը պիտի պահեն և Ռուսիոյ կայսերական տան դերիշխանութեան ներքև իրենց համար մասնաւոր վարչութիւններ պիտի ունենան, որով իրենց փափաքած ազատութիւններն առանց յեղափոխութեան ստացած կըլլան։ Այսպէս Հունգարիոյ Ռուսաժողովին անձամբ բացաւ, և Ս. Ստեփաննոսի թագին հունգարացւոց թագաւոր օծւելու համար իր բուն խոստումները նորոգելով Վիեննա դարձաւ։ Հունգարացւոց ազատամիտ մասը կայսեր այս շնորհները գոհութեամբ ընդունեց և կը յուսացուի որ Ռուսաժողովին ներկայ նիստը յաջողութեամբ պիտի լուծէ հունգարական խնդիրը։

Իտալիա այս տարի մէկ կողմանէ անցեալ տարուան սեպտ. 15ին Գաղղիոյ հետ ըրած դաշնադրութիւնը կատարելու զբաղեցաւ և միւս կողմանէ Ս. Պապին հետ հաշտուելու փորձեր ըրաւ։ Մայրաքաղաքը խաղաղութեամբ Թուրինէն Ֆիօրենցա փոխադրեցաւ և նոր ընտրութեամբ կազմուած իտալական երկրորդ խորհրդարանը Ֆիօրենցա գումարուեցաւ։ Երեք հարիւր հազար զօրաց բանակ մ'Իտալիոյ զինուորական զօրութիւնը կազմաւէ, Իտալացւոց մեծ մասը տակաւին Հռոմին ու Վենետիկէն անցած չէ, և մինչև որ այս կարևոր խնդիրները չլուծուին՝ հաստատուն խաղաղութիւն և զինուորական ծախուց խնայութիւն դժբեթէ անհընար կըլլայ։ Կառավարութիւնը կուսակցութեանց կիրքերը զսպելու և Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղութիւնն հաստատ պահելու համար տրուաքին տէրութեանց ապահովութիւններ տալու համար մեծ և դժուարին ջանքեր կընէ, ուստի և Լամարմօրա զօրավարին բեռն ստանձնելու յօժարող քիչ մարդիկ կը գտնուին։ Իտալացիք ո՛ր կողմ ալ որ դառնալու ըլլան, սեպտ. 15ի դաշնադրութեան դէմ գործելն իրենց համար անձնասպանութիւն մ'է. այս պատճառաւ ներկայ վիճակը շարունակելէ զատ ուրիշ միջոց չունին։ Իսկ Ս. Պապին հետ հաշտուելու ջանքերն ապարդիւն եղան. և ինչպէս ժամանակին ծանուցեր ենք, այս նպատակաւ Հռոմ ղրկուած պաշտօնատար մը՝ Պ. Վեգեցցի՝ ունայնաձեռն ետ դարձաւ։ Տարւոյս սկիզբը Ս. Պապը հրատարակաւոր կոնդակ մը հրատարակեց, որուն մէջ շատ մոլորութեանց հետ շատ ալ անմեղ սկզբունքներ դատապարտեց, որք արդի քաղաքակրթութեան հիմունքը համարուած են։ Թագաւոր—քահանայապետին այս անզօր ապաղին արդիւնք մը չունեցաւ, բայց միայն ամեն մարդ համոզեց որ Հռոմ ծերացած է, հետևաբար ժամանակը ծերի մը յամառութիւնն ունի, և իրեն սիրելի եղած միջնադարեան ծերած գաղափարներէն մեկնիլ չուզեր, այնպիսի գաղափարներ որք ոչ թէ կրօնից, այլ գիտութեան և քաղաքականութեան վերաբերութիւն ունին։ Սակայն գաղղիական զօրքերն Հռոմէն մեկնիլ սկսան. նայինք ուրեմն Ս. Պապն այս տարի ի՛նչ միջոց պիտի գործածէ իր երկրուն գահը պաշտպանելու համար։

Եւրոպական քանի մը տէրութեանց վիճակին վրայ ալ հարևանցի ակնարկ մը ձգելով, փութանք մեր տեսութիւնը վերջացնելու։ Պէլճիքայի գործոց վրայ դեռ անցեալները խօսած ենք, բայց տակաւին այս երկրին ապագան մտքերը կը շփոթէ, և ընդհանրապէս կը կարծուի թէ պէլճիքական խնդրոյ մը ծագման առաջքը նոր թագաւորին խոհեմութիւնը միայն կրնայ առնուլ։ Ռուսիա կեդրոնական Ասիոյ մէջ նոր աշխարհակալութեանց ձեռնարկեց և Բօքարա ու Գուխարա իր զօրութեան առջև խոնարհեցան։ Կովկասն ու Լեհաստանը զինու զօրութեամբ խաղաղեցուց և հիմայ ալ իր ներքին գործերովն զբաղած է։ Սպանիա՝ որ Նարվաեզ մարաջախտին պաշտօնէութեան ատեն Ս. Տօմինկոյի կղզին դարձեալ իր երկիրներուն հետ միացնելու համար բացած պատերազմէն ձեռնթափ եղաւ, Օ՛Տօնէլ մարաջախտին օրովը վերստին հեռաւոր պատերազմներ ընելու միտում ցոյց կուտայ, և իր մէկ ծովակալը տակաւին Չիլիի հասարակապետութեան նաւահանգիստներուն առջև կեցած է, բայց Անգլիոյ և Գաղղիոյ միջնորդութեան շնորհիւ յուսալի է որ այս խնդիրն ալ քիչ օրէն կը լուծուի։ Յունաստան այս տարի ալ մեծ յառաջդիմութիւն չըրաւ սահմանադրական կառավարութեան մէջ և հելլենացւոց կատարած ամենէն մեծ գործը երիտասարդ թագաւորին խորհրդական Արօնէք կամը հեռացնելն եղաւ։

Վերջապէս 1866 տարւոյն սկիզբն աշխարհիս երկու կիսագունդերուն մէջ ալ Յանոսի տաճարին դռները փակուած կը գտնենք։ Թէև հարաւային Ամերիկայի մէջ Պրազիլիոյ և քանի մը հասարակապետութեանց մէջ պատերազմը տակաւին վերջացած չէ, թէև Անգլիա Նոր-Զելանտայի կղզւոյն մէջ իր գաղթականները պաշտպանելու համար կռիւներ կընէ, թէ և Ճամայքա կղզւոյն մէջ սևերուն ստացած արիւնահեղ ապստամբութիւնն առաւել ևս արիւնահեղ կերպիւ զսպուեցաւ, թէև Ֆէնիեանք Նիւ-Եօրքի մէջ տակաւին իրլանտական հասարակապետութեան մ'երազներէն սթափած չեն, բայց ասոնց նման դէպքերն աշխարհի ընդհանուր խաղաղութեան վրայ ազդեցութիւն չեն կրնար ունենալ, և կրնանք այժմէն վստահութեամբ խաղաղ և բարգաւաճ տարի մը գուշակել։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական կառավարութիւնը 1865 տարին ալ խաղաղութեամբ անցունելով իր բոլոր ուշադրութիւնը ներքին բարեկարգութեանց նուիրեց։ Տպագրական նոր օրէնք մը՝ խորհրդութեան վրայ դրուած արգելքներն բուն մեծ մասին վերցուց, և Տաճկաստանի մէջ ալ մամուլն իր արժանաւոր տեղը բռնելով՝ հասարակաց օգտին վերաբերեալ խնդրոց վրայ խօսելու արտօնութիւններ ստացաւ։ Ելմտական դժուարութիւնները, որոնցմէ ուրիշ ուրիշ տէրութիւններն ալ ազատ չեն, գանձային նոր միջոցներ ձեռք առնելու պատճառ եղան։ Անցեալ տարուան սկիզբը տէրութեան ելումտից հաշուեցոյցը (պիւտժէ) 36 հազար քսակ աւելորդութիւն ցոյց կուտար, որ ինչպէս Ռոպըր Մէծ եպարքոսն ալ իր տեղեկագրին մէջ կը գուշակէր, չկրցաւ նոյնպէս մնալ։ Ասոր պատճառները փոքրիկ խորհրդածութիւն մը կրնայ բացատրել։ Տաճկաստանի մէջ ելամտից հաւաքումը շատ տեղեր ետ կը մնայ, վասն զի Արևելքի ժողովրդեան մեծագոյն մասը քիչով բաւականացող աղքատ երկագործներէ կը բաղկանայ, որոց ետ մնացած տուրքին համար կառավարութիւնը չուզեր խստութիւններ բանեցնել. և թէպէտ կրնայ պատահիլ որ երբեմն հեռաւոր գաւառաց մէջ զեղծումներ ալ ըլլան, և վաճառական ցեղեր ամենևին տուրք չվճարեն, բայց ասոնք հին ատեններէ մնացած չարիք են, զորս ժամանակը միայն կրնայ վերցնել՝ երբ որ ամեն գաւառաց մէջ նոր ճանապարհներու միջոցաւ ազատ հաղորդակցութիւն հաստատուի և ժողովուրդը նիւթական ու բարոյական յառաջդիմութիւններ ընէ։ Կայսերական կառավարութեան նպատակն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ իր ամեն հպատակաց բարօրութիւնն ու ապահովութիւնը յառաջ դարել. այս նպատակաւ էր որ Խօզան—Տաղի ստահակ ցեղերն ու ցեղերը զսպելու համար հզօր բանակ մը ղրկելով, առանց արիւնհեղութեան Տաւրոսի լեռները խաղաղեցուց և ապստամբներն հնազանդութեան բերաւ։ Եւ որովհետև օրինաւոր իշխանութիւնը միայն կրնայ անաչառ արդարութիւն պահել, ուստի ուրախ ենք որ Տաւրոսի ժողովուրդները, որոց մէջ բազմաթիւ հայ գիւղացիներ կը գտնուին, Խօզանի բռնաւորաց հարստահարութիւններէն ազատելով, այսուհետև կայսերական կառավարութեան հզօր պաշտպանութեան ներքև ուրիշ հպատակ ժողովրդոց վայելած բարեաց կրնան մասնակից ըլլալ։ Դժբաղդաբար անցեալ յուլիս ամսոյն մէջ երևան եկած համաճարակ հիւանդութիւնը տխուր յիշատակներ ձգեց մայրաքաղաքիս, Զմիւռնիոյ, Ատրեանի և ուրիշ քանի մը գաւառաց մէջ։ Կայսերական կառավարութիւնը փութաց ամեն հնար եղած միջոցներն 'ի գործ դնելու, որպէս զի մահաբեր ախտին առաջքն առնուի, և իր ջանքն 'ի դերև չելաւ։ Այս պարագայից մէջ օգոստափառ ԻՆՔՆԱԿԱԼԻՆ իր հպատակաց վրայ ցոյց տուած բարձր մարդասիրութիւնն անսահման երախտագիտութեամբ ընդունուեցաւ, և ամեն կրօնական հասարակութեանց գլուխք ժողովրդեան բարեմաղթութիւնները մատուցին Նորին կայսերական վեհափառութեան։

Գաւառները վիլայէթներու բաժնելու դրութիւնն այս տարի քանի մը կողմեր ալ 'ի գործ դրուեցաւ, և նոր կուսակալութեանց գլուխները մեծ յոյսեր կուտան երկրին անդորրութեանըն ու ապագայ յառաջդիմութեան հսկելու մասին։ Կովկասէն գաղթած Չէչէնները մէկ քանի գաւառներու և գլխաւորապէս Կարնոյ կուսակալութեան մէջ անկարգութիւններ գործեցին, բայց իրենց արժանի պատիժըն առին և տէրութեան հպատակ ժողովուրդները պաշտպանուեցան։ Կովկասեան գաղթականութիւնն այս տարի վերջացաւ, և գաղթականք իրենց սահմանուած տեղերը հաստատուեցան, որով կառավարութեան վրայէն ծանր բեռ մը գնաց։ Այս զանազան պատճառները, այսինքն ելամտից ետ մնալը, Քօլէրային համար եղած մեծ զոհողութիւնները և գանձային գործողութեանց կրած արգելքը, Խօզան Տաղի բանակ ղրկուիլը, կովկասեան գաղթականաց համար եղած ծախքերը, ինչպէս նաև զրահաւոր նաւերու շինութիւնը և ուրիշ այլ և այլ ծախքեր՝ կայսերական գանձը դժուարութեանց մէջ ձգեցին։ Տէրութեան պարտքը զանազան արժէթղթոց բաժնուած էր, որոց վճարումները տարբեր ժամանակներու ինալով՝ գործողութիւնները կը շփոթէին։ Քոնսօլիտէներուն գլխավճարին համար ալ տարուէ տարի մեծ գումար մը վճարել հարկ կըլլար։ Կայսերական կառավարութիւնը որոշեց բոլոր ներքին պարտքը մէկ դրութեան վերածել, ուստի ասոնց գումարը 40 միլիոն լիրայի հասցնելով 4 միլիոն փոխառութիւն մ'ալ ըրաւ և արժէթղթոց փոխանակութիւնը յաջողութեամբ կատարեց։ Բայց սուղ դժուարութիւնները բոլորովին չվերցան, և արժէթղթոց շահերուն ու ձեռքի պարտուց վճարման համար դարձեալ սակի հարկաւորութիւնը նոր փոխառութիւն մ'ալ անհրաժեշտ ըրաւ, որուն դէմ թէպէտ արգելքներ եղան, բայց և այնպէս բաժինները ծախուեցան և կայսերական կառավարութեան վարկը յաղթող ելաւ։ Տէրութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներն իրաց վիճակին անտեղեակ չեն, և իրենց ամենօրեայ ընթացքը կը վկայէ որ գանձային դժուարութեանց վրայ աչք գոցած չունին։ Գիտեն նաև տեղ տեղ պատահած զեղծումները որ ամեն մարդկային գործոց մէջ կը պատահին։ Այս նպատակաւ էր ահա որ Ռուշտի Մուսթաֆա Փազըլ փաշայի նախագահութեամբ Գանձուց խորհուրդ մը կազմուեցաւ Բ. Դրան, որպէս զի տէրութեան հասոյթներն աւելցնելու և անոնց բարւոք մատակարարութեան հսկելու զբաղի։ Այս նպատակաւ էր նաև որ վսեմ. Մէհմէտ Ռիւշտի փաշայի նախագահութեամբ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ գանձուց պաշտօնատունը, որպէս զի գաւառաց մէջ գործուած զեղծումները քննէ։ Ասոնք ապագայ բարեկարգութեանց գրաւականներ են, որոց կարգէն է նաև վաքըֆներուն խնդիրն ալ՝ որ դեռ իր լուծումը չստացաւ, կամ մասամբ լիքը ստացաւ, վասն զի մայրաքաղաքիս հրկիզեալ տեղերն ա՛լ վաքըֆ չպիտի ըլլան։ Օգոստոս 25ի մեծ հրդեհը Կասըմփու-պօլսոյ մէջ բազմաթիւ բնակութեանց թըշուառութեան պատճառ եղաւ, բայց տէրութեան ամեն կարգի պաշտօնատարք և բնակիչք՝ օգոստափառ Ինքնակալին ազնիւ բարերարութեան օրինակին հետևելով՝ հաճութեամբ օգնութիւններ շնորհեցին։

Տաճկաստանի վիճակին վրայ այս ընդհանուր ակնարկէն կրնայ տեսնուիլ որ օրէ օր ետ երթալու վրայ չենք, այլ յառաջ, և տարուէ տարի զգալի շարժում մը կընենք։ Դուցէ այս նկարագիրը շատ վարդագոյն երևի ոմանց, սակայն եթէ նախորդ տարիներն հետևողներուն հետ բաղդատուին, այն ատեն կը տեսնուի թէ ո՛րչափ տարբերութիւն կայ, ո՛րչափ հին զեղծումներ վերցած են, ո՛րչափ բռնութիւններ անհետացած և անոնց տեղ օրէնքն ու իրաւունքը թագաւորած է, և չկայ արդար օրէնսդրութեան և իրաւանց սկզբունք մը որ այսօր Օսմանեան Ինքնակալ Խաթթի—Շէրիֆներուն և օրինաց մէջ չգտնուի։ Թերևս առարկուի թէ անոնք շատ անգամ անգործ կը մնան. բայց ո՞վ պիտի գործածէ, եթէ ոչ մարդիկ. և քանի մարդիկ ամեն գլխաւոր յառաջդիմութիւն մէկ աւուր մէջ չեն կրնար կատարել, ուստի կրնանք յուսալ որ լուսաւորութիւնը տարածուելով՝ ոչ ևս այն պատւական օրէնքներն ալ երբեմն անգործ կը մնան, այլ գործադրուելով՝ առաւել ևս կը կատարելագործին և արդիւնաւէտ կըլլան։ Ջանանք ուրեմն մեր օգոստափառ Վեհապետաց շնորհած յառաջդիմական օրէնքներն երախտագիտութեամբ ընդունելու և երկիւղածութեամբ կատարելու, որով մեր յառաջդիմութեանն ու բարօրութեանը մեք մեզէն նպաստած կըլլանք։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ազգային պատմութիւնը տարի մ'ալ արձանագրեց իր էջերուն մէջ՝ առանց ազգասիրաց բաղձանքը գոհ ընելու։ Ազգը սահմանադրական Վարչութեան փորձերովը զբաղեցաւ անցեալ տարի ալ, և թէպէտ անոր բարոյական օգուտներուն վրայ տարակոյս չունի, բայց տակաւին նիւթապէս մեծ օգուտ մը կամ արդիւնք մը չկրցաւ քաղել՝ ինչպէս որ կը փափաքէր։ Երուսաղէմի կնճռոտ խնդիրը լուծուեցաւ և Եսայի Ս. Պատրիարքը Սահմանադրութեան վրայ ուխտելով՝ Ս. Յակոբայ վանուց կանոնադրութիւնն ընդունեց, զոր կը յուսանք թէ առանց զանցառութեան պիտի գործադրէ։ Բայց աւելի կարևոր խնդիր մը յաջորդեց Երուսաղէմայ խնդրոյն, այն է Ս. Էջմիածնի կաթողիկոսութեան խնդիրը՝ որ բովանդակ ազգին ուշադրութիւնը գրաւած է և հարկ է որ ներկայ տարւոյս մէջ լուծուի։ Սակայն նոյն իսկ այս ծանր խնդրոյն կարևորութիւնն ալ կը թեթևնայ ազգային Վարչութեան ներկայ տարտամ կացութեան առջև, որ ազգին վիճակին վրայ խորհող ամեն ըզգամիտ անձանց մեծ հոգ պատճառած է, և անյապաղ դարմանի կարօտ ըլլալուն տարակոյս չէ մնացած։ Ինչպէս յայտնի է, ներկայ Սահմանադրութիւնն իր հաստատութեան օրէն հինգ տարի ետքը վերաքննութեան ենթակայ պիտի ըլլայ. բայց ազգային գործոց գայթ 'ի գայթ ընթացքը փութով ցոյց տուաւ, որ ինչպէս քաղաքագէտ անձ մ'ընդհանուր ժողովին մէջ կըսէր, ներկայ Սահմանադրութիւնը հին զգեստի մը վրայ դըրուած նոր կարկտան մ'է։ Ասկից քանի տարի յառաջ Պատրիարքին բացարձակ իշխանութիւնը չափաւորելու համար երկու ժողովներ հաստատուած էին, Գերագոյն և Հոգևոր ժողով անուամբ, առջինը քսան՝ և երկրորդը տասն և չորս անդամներէ բաղկացեալ։ Նոր Սահմանադրութեան խմբագիրներն ալ կամայ ակամայ այս դրութեան հետևելով, ազգային Վարչութեան երկու գլխաւոր ճիւղերը Կրօնական և Քաղաքական անուամբ երկու ժողովոց ձեռքը յանձնեցին, և երկրորդական գործերն ալ այլ և այլ խորհուրդներու և հոգաբարձութեանց տեսչութեան ներքև դրին։ Այսպիսի դրութիւն մը թերևս յաջողէր բացարձակ իշխանութեան մը ներքև, որ ամեն ժողովներն ու անդամներն բաղ հաճոյ կրնայ փոխել. բայց երբ որ ազգային Վարչութեան վրայ հսկող համարատու երեսփոխանութիւն մը կայ, անպատասխանատու անդամներէ բաղկացեալ ժողովներու գոյութիւնը Վարչութեան ոյժը ակարացնելու միայն կը ծառայէ, ինչպէս որ փորձը ցուցուց։ Անցեալ երկու տարիներուն Ազգին համար առանց մեծ արդեանց անցնիլն արդէն ամենուն ծանօթ է, և այս նիւթիս վրայ ուրիշ անգամներ ալ խօսած ըլլալով, մեր բաժանիքը կրկնելու հարկ չկայ։

Ընդհանրապէս հաստատուած բան մ'է, որ տէրութեանց՝ ինչպէս նաև անհատներու գոյութիւն առողջ առաջին է. բայց մեր ազգային Վարչութեան մասունքները դատարկ են, վասն զի Ազգը սուղ տալու համար Վարչութենէն արդիւնք կ'սպասէ, և Վարչութիւնն ալ նոյն իսկ նախորդ Քաղ. ժողովոյ բերնովը կը խոստովանի թէ դժբաղդաբար մինչև ցայսօր "նշանաւոր արդիւնք" մը յառաջ եկած չէ։ Իրաց այս վիճակին մէջ ոմանք յանցանքը Վարչութեան տալին և ոմանք ալ Ազգին. բայց մեք՝ ինչպէս որ ամեն ժամանակ արտայայտած ենք, պարտուց կատարումը կամ զանցառութիւնը փոխադարձ կըլլայ, և յանցանքն իրարու վրայ ձգելը՝ զիրար ամբաստանել և հետևաբար պառակտութիւնը մշտնջենաւորել է։ Քաղ. Ժողովներն իրարու յաջորդեցին և դեռ արդ խնդիրը նոյն վիճակին մէջ է, ինչպէս անցեալ տարի այս ատեն կը նկարագրէինք։

Քանի մ'անգամ Ընդհ. ժողովն այս խնդրոյն վրայ վիճելու ձեռք զարկաւ, բայց զայն լուծելու ժամանակ չունեցաւ, և միայն որոշեց որ Սահմանադրութեան հաստատած 75 ղուրուշի թերհաշիւ տուրքը ժողովուի. որոշում մը՝ որուն գործադրութիւնը խիստ ծանըր յառաջ կերթայ։ Վարչութեան այսպէս դժուարութեամբ կազմուիլն ու դժուարութեամբ շարժիլն ազգային յառաջդիմութեան համար մեծ արգելք մ'է, ուստի պէտք է որ Սահմանադրութեան վերաքննութեամբ անոր հիմնական յամրաշարժ անիւները վերցուին և պարզագոյն դրութեան մը վերածուին։ Ազգին ներկայ վիճակին անհրաժեշտ եղած էր Սահմանադրական բարեկարգութիւնը, որուն հաստատութեամբը յառաջդիմութեան նոր դարաշրջան մը բացուեցաւ ազգային համար. բայց այս յուսով պէտք չէ որ ներկային դարման մատուցանելու զանցառութիւն ընենք. Պէ՛տք է արդեօք երկարօրէն խօսիլ այն դարմանին վրայ՝ զոր արդէն բոլոր ըզգամիտ ազգայինք զգալի կերպով ըմբռնած և կարևորութեանը հասու եղած են։ Սահմանադրութիւնը սիրելի է մեզ իբրև ազգային յառաջդիմական օրէնք մը, և մեր ամենօրեան էջերը կեցած են մեր զգացմանց թարգման հանդիսանալու համար. բայց նոյն իսկ անոր վրայ ունեցած մեր ջերմ սիրոյն համար կը փափաքինք որ անոր մէջ նշմարուած թերութիւնները վերնալով իր կատարելագործութիւնն առնէ։ Ամեն դժուարութեան առթիւ օրէնք փոխելու ձեռք զարնելը՝ օրինաց զեղծում պատճառել և անոր հաստատութիւն գըտնելուն արգելք ըլլալ է. ուստի պայմանաժամէն առաջ Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը վնասակար նախաշաւիղ մը պիտի ըլլար, և ասոր համար էր որ Սահմանադրութեան ներկայ շրջանը յարգած ենք և կը յարգենք։ Արդ՝ 1866 տարին ալ կը սահի կերթայ իր նախորդին պէս, վերաքննութեան պայմանաժամը կը մօտենայ, և եթէ մեք անհոգ նստինք, ոչ միայն Ազգին գործերն իրենց պէտք եղած դարմանը չեն ստանար, այլ և անոնց բարւոք անօրինութիւնը կը յապաղի մինչև որ վերաքննութիւնը կատարի, որ հարկաւ չկրնար շուտով վերջանալ։ Ուրեմն պէտք է որ ազգային երեսփոխանութիւնն այժմէն իր բոլոր ուշադրութիւնն այս կարևոր կէտին վրայ ձգէ և ապագայ վերաքննութեան տախտակը պատրաստէ, որպէս [illegible] կայ շրջանը լրացած ատեն ան[illegible] չգտնուինք և ժամանակ չկորսնցնենք։ Նոր Քաղ. Ժողովը կազմուեցաւ, Վարչութիւնն իր ամբողջութիւնը ստացաւ և կը յուսանք որ Սահմ. ներկայ շրջանը եթէ ոչ ամեն կերպով Ազգին փափաքած եղանակաւ՝ գոնէ օրինաւորապէս կը կատարուի. ուրեմն բնաւ արգելք մը չկայ որ հասուն խորհրդածութեամբ Սահմանադրութիւնն այժմէն վերաքննելու ձեռք զարնենք և ներկայ շրջանին վերջն անմիջապէս վերաքննեալ Սահմանադրութիւնը գործադրել սկսինք։ Երբոր փոփոխութեան կարօտ օրէնք մը վերաքննութեան միջոցաւ չփոխուիր, օր կուգայ որ խռովութեան և յեղափոխութեան միջոցաւ փոխել հարկ կըլլայ։ Բոլոր ազգաց պատմութիւնը վկայ է մեր այս առարկութեան։ Պէտք չէ որ մեք զմեզ խաբենք. եթէ խռովութիւններն ուրիշ ազգաց վնասակար են, մեր ազգին համար կործանիչ են, և ամենուս սրբազան պարտաւորութիւնն է անոնց առաջքն առնուլ։ Ազգային երեսփոխանութիւնը կրնայ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը յանձնաժողովի մը ձեռք յանձնել և այս դժուարին խնդրոյն լուծումը դիւրացընել, ուրկից միայն կը կախուի ապագային մէջ ազգային գործոց բարւոք անցուցութիւնը։ Բայց ի՛նչ հիման վրայ հաստատելու է վերաքննութիւնը. Ասոր վրայ արդէն զանազան առաջարկութիւններ եղած են, որոց կարգէն է նաև ասկէ քանի մ'ամիս առաջ Ռուսճուքէն քաղաքագէտ Ազգասիրի մը կողմանէ գրուած և լրագրոյս մէջ հրատարակուած նամակ մը։

Սակայն հիմայ աւելորդ կը համարինք եղած առաջարկութիւնները քննել, կամ մեր կողմանէ ալ առաջարկութիւն մը ներկայացնել, մինչդեռ տակաւին խնդիրն բաւականին յուզուած չէ։ Կը վերջացնենք ուրեմն փափաքելով որ միայն 'ի սէր ազգային բարեկարգութեան և յառաջդիմութեան մեր ըրած այս [illegible] խորհրդ[illegible]

ծութիւններն Ընդ. ժողովոյ ուշադրութեան արժանի ըլլան և սահմանադրական վերաքննութիւնն որ յառաջ սկսուի Իսկ ներկայ Վարչութեան նիստամամբ, իր առջև գտնուած դժուարութիւնները ճանչելով, կը մաղթենք որ հրաժարեալ Քաղ. ժողովոյ պէս դարձեալ երկպառակութիւնները զինքն անդամալոյծ չընեն և յաջողութեամբ իր պաշտօնը մինչև վերջը շարունակէ։ Այսօր նոր տարեգլուխ մ'ալ կսկսի, և մեր ձեռքն է՝ կամ մեր հին կիրքերն ու ատելութիւնները մոռնալով խորապէս աջակցութեամբ յառաջդիմութեան շաւղին մէջ ընթանալ, կամ հոյլ հակառակութեամբ խորապէս դէմ զինուիլ և արդէն երկպառակութեամբ կործանած ազգի մը վերասին թշուառութեան պատճառ ըլլալ։ Խորապէս օգնել, խորապէս վրայ հաշտ սկամբ նոյնի, ամեն Հայ անունը կրող եղբայր համարիլ, աշխարհիս վրայ գոյութեամբ յիշուելու արժանի ազգայնութիւն մ'ունենալ, սիրել ուսմունքը, լոյսը, մտաւորական մշակութիւնը, ծաղկեցնել հայկական լեզուն գրականութեան և խօսակցութեան մէջ, դպրոցաց վրայ խնամք տանիլ, ուր միայն կրնայ ազգային սարգաց սերունդը դարուս քաղաքակրթութեան գաղափարներովը սնանիլ և կրթուիլ, քաջալերել այն երկսատարգութիւնը՝ որ արդէն ուսումնասիրական փափաքով լցուած մեծ յոյսեր և խոստումներ կուտայ, մեր հանգստութեան մէջ չմոռնալ այն ազգայինները՝ որք թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ՛ գաւառաց մէջ կամ աղքատութեան, կամ ազխտութեան և կամ ուրիշ որ և է վշտաց և տառապանաց ներքև կը հեծեն. ահա ասոնք են մեր մաղթանքները զոր բոլորով սրտիւ կ'ընծանենք նոր տարւոյս սկիզբը մեր ամենասիրելի ԱԶԳԻՆ համար։

Անցեալ ուրբաթ աւուր Ընդհանուր ժողովոյն որոշման համեմատ Քաղաքական ժողովէն հրաժարեալ չորս անդամոց տեղ ուրիշներու ընտրութեան համար հինգշաբթի օրը քուէարկութիւն ըլլալով՝ առաւելագոյն քուէ բռնողներն են

Մեծապատիւ

Յովհաննէս	էֆէնտի	Յովակիմեան
Գէորգ	»	Զարդարեան
Պօղոս	»	Էրկանեան
Տիգրան	»	Ալիմուշէհիրտանեան։

Կը լսենք թէ այս չորս ընտրեալներէն առաջին երեքն ընդուներ են Քաղաքական ժողովականութեան պաշտօնը, իսկ վերջինը հրաժարական տուեր է։

Կը լսենք նաև թէ այս վերջին ընտրութեան մէջ՝ երեսփոխաններէն շատերու քուէարկութեան հրաւիրագիր չէ հասած, և առոր պատճառը Պատրիարքարանի դիւանին անփութութիւնը կը համարուի։

Ատանայէն ու Սիսէն եկած գիրերը կիլիկեան վէճերու և անկարգութեանց պատմութիւններով լի են։

Սսոյ հանգուցեալ կաթողիկոսին ազգականներէն Յարութիւն անուն եպիսկոպոս մը՝ կաթողիկոս ըլլալու աշխատելով, բայց զօրաւոր հակառակորդներու հանդիպելով՝ բարկութենէն կաթուած եղեր է. (երթայ բարով)։

Ատանայի առաջնորդ և Սսոյ աթոռին տեղապահ Գեր. Արիստակէս եպիսկոպոսին դէմ ալ ծանր գանգատներ ուղղուած ըլլալով Բ. Դրան, կը լսենք թէ ազգային Վարչութիւնը Գեր. Ներսէս եպիսկոպոսը Սիս ղրկել կը խորհի առժամանակեայ տեղապահի և լիազօր քննիչի պաշտօնով։

Եգիպտոսի ազգային գործոց քննութեան տեղեկագրին շարունակ.*։

Ժողովուրդը դեռ բանտին մէջ է. ատենականութեան պաշտօնեայն կը կանչէ զանոնք և մէյ մ'ալ փոխառաջնորդին դէմ չգնելու և Տէրութեան հրաժարելու համար ստորագրութիւն պահանջելով՝ մեծ մասամբ կազատէ, իսկ 7 անձինք չեն ուզեր ստորագրութիւն տալ։ Վսեմափայլ Նուպար փաշան իմանալով գործը՝ Աղեքսանդրիայէն հեռագիր կը քաշէ Վսեմ. Ներսէս պէյին որ բանտարկեալներն ազատէ։ Ներսէս պէյը նախ Առաջնորդին կերթայ և Միրաք եպիսկոպոսէն գիր մը կառնէ բանտարկելոց ազատութեան համար. ատենականութեան պաշտօնեայն չարձակեր զանոնք, ապա Վսեմ. Ներսէս պէյը իւր անձամբ երաշխաւոր կըլլայ գրով և բանտարկեալները կազատէ։

Խրատ է որ այս բանտարկեալ ժողովուրդը անմեղ էր մեծաւ մասամբ, վասն զի Միրաք եպիսկոպոսին առաջին անգամ ազգային կոչուածոց վերաբերեալ ըրած անաչառ անօրէնութենէն իրաւամբ կամ յանիրաւի ցաւած և պղտորած անձանց թելադրութեամբը ժողոված և անխոհեմութեամբ՝ առանց գործին պատճառը գիտնալու՝ նոյնա գործիք եղած էին. վասն զի բանտարկելոց մէկ մեծ մասը նոր Գահիրէ գացող օտարականներ են։ Խրատ է որ կանայք սրտի ցաւով վշտակրութեան դիմեր էին հոն. սակայն ո՛րչափ կը ցաւի մարդ երբ սրտի ցաւով կ'սպաղէ թէ Միրաք եպիսկոպոսին ազգային սակը յափշտակողներուն դէմ ցրցուցած անաչառ արիութենէն պայթած անձ մը՝ կանանց այդ անվայել պատերազմէն տանելին դարձած ատենին՝ ամենէն առաջ մօրուքը փեթթողին ձեռքէն բռնելով «պաշտօ՛» կը գոչէ, այն որ փոխանակ ուրախութեան՝ աւելի մեծ ցաւ կը պատճառէ հոգիս։ Այս տեսուր բանտարկութեան վրայ ամեն ազգասէր Հայ կարտասուէ։ Փոխառաջնորդը քանիցս արտասուօք և ցաւով պատմեց ինձ, սակայն ես պատկառութիւն կը զգամ իր վրայ և միանգամայն յանցանք կը համարիմ նոյն բանտարկուած օրերին անձամբ բանտ չերթալն ու անոնց կամ ազատուիլը կամ իրենց հետ բանտարկուիլը չառաջարկելը։ Ահա այս բանն ըրած է ծերունի Գաբրիէլ Արքայանը. այն ատեն հարկ չէր միայն հետեւեալ աւուր գլած սառնակի գլոյն. և թէպէտ փոխառաջնորդը կըսէ թէ ինքն ալ միտք ունէր երթալու՝ բայց հիւանդութեանը պատճառաւ չէր գացած, ես ալ կը պատասխանեմ թէ պատգարակով կրնալ երթալ, վասն զի բանտարկեալները անմեղ էին և ուրիշներէ թելադրուած։

Փոխառաջնորդը ժողովէն կրած այս աղէտքը սփոփել ցանկացած է քոլերայի ժամանակ ըրած անձնուէր ծառայութեամբը, աղքատ հիւանդները դարմանելով, և Վսեմ. Նուպար փաշային առատաձեռնութեամբը մխիթարելով զանոնք։ Ասոր վրայ նոյն իսկ բանտարկելոց շատերը եկած հաշտուած են իրեն հետ. սակայն բանտարկութենէն յառաջ արմատացած ատելութեան ոգին քանի մ'անձանց ձեռօք միշտ արծարծուէր և հեղհեղէ հեռագիրներ եկած է Պատրիարքարան։ Երբ երբոր Եգիպտոսի բարձրապատիւ փոխարքային այս տարի Պօլիս եկած ատենը Ձեր Սրբազնութիւնը ներկայանալով լսեցիք նորին բարձրութենէն որ Միրաք եպիսկոպոսին վրայօք գոհ ըլլալով կըսէր թէ քանի մ'անձինք են ժողովրդեան խառնակիչները, և Ձեր Սրբազնութիւն ալ պատասխանեց թէ միտք ունէք զնուաստս Եգիպտոս ղրկելով գործին բուն պատճառներն իմանալու, Եգիպտական կառավարութիւնը իմ հոն գացած ատենս գիս միայն լիազօր քննիչ ճանչցաւ, և Միրաք եպիսկոպոսին պաշտօնէն դադրիլը չընդունեց. և եթէ նախայիշատակեալ կամերը կցանք ապահովցընել, կը խոստովանիմ հրապարակաւ որ 'ի շնորհս վսեմափայլ Նուպար փաշայի և Ներսէս պէյի և ջանիւք Եղիաեան Գրիգոր էֆէնտիի էր այն յաջողութիւնը։ Նա Ձեր գլոյն համեմատ գաղղիերէն առժամանակեայ կերպիւ՝ բայց ոչ գոհ սրտիւ։ Ուստի, Սրբազան Տէր, պարտք կը համարիմ անկեղծութեամբ ըսել թէ Բարձր. Փոխարքային արդէն գիտէ թէ ի՛նչ յափշտակութեանց պատճառաւ այդ խռովութիւնը տեղի ունեցեր է. յանանկ արթուն կառավարութեան մ'ամեն բան յայտնի է. ես միայն աշխատեցայ անմեղ մասին՝ այսինքն ժողովրդեան վրայէն ապստամբութեան և անհնազանդութեան աղտը մաքրելու, և այս ամեն դարձած բաներուն մէջ փոխառաջնորդին համար անխոհեմութիւն բանեցուցեր է ըսի. և արդարև չէ կրցած նա Եգիպտոսի մէջ ժողովրդային (բօբիւլէռ) հովիւ մ'ըլլալ, բայց այս ալ ո՛րչափ դժուարին բան մ'էր այնպիսի խառնիճաղանճ ամբոխի մը մէջ, անանկ տեղ մը որ աշխարհիս զանազան կողմերէն թէ մեծամեծք և թէ ուրիշներ հոն թափելով նոր Բաբելոն մը կամ Երշակաւան մը դարձուցած են, ուր փոխանակ օրինաւոր ամուսիններու՝ սև ապախիններու հետ կեանքերնին անցունող ազգայիններ, ուր զանազան պատճառներով և նախկին գործերով նշանաւոր հանդիսացած անձինք՝ կ'ննայ ծածուն մէջ բարոյապէս նուաստիկեայ անձինք՝ ծնողական առաքինութիւն և ազգային կրօնից բեկորներն այն կրպանաց աւազներուն մէջ թաղած են. իրենք շատերն խոկ կը վկայեն թէ «մենք որ հոս եկած ենք, մեծ մասամբ ամենքնիս ալ մէյ մէկ չուան կտրած ենք։» Սակայն 'ի վերայ այսր ամենայնի խոստովանեցաւ Միրաք եպիսկոպոսն և հիւրեկեայ մէջ ներումն խնդրեց ժողովրդէն. ես ալ ժողովրդեան կողմանէ իրեն ներեցի, որովհետև ժողովուրդը ամեն բանի տեղեկութիւն չունի. այն ատեն հաւատացեր է թէ հանգուցեալ Կարապետ աղա Վանեցեան թերեքեն կնքուելէն ետքը գանձատան պատին վրայ բացուած ծակին պատճառաւ այդ կասկածութիւնը երևան ելեր, և Միրաք եպիսկոպոսն ալ այդ ծակը բացողներուն հետ միաբանած է։ Սակայն այնպէս չէ. Միրաք եպիսկոպոսին հոն երթալէն շատ յառաջ այն ծակը բացուած է, և շատոնց կը գոցուէր՝ եթէ նոյն ատենուան Թաղական խորհրդոյ մէկ քանի անդամոց շահասիրութիւնը գոհ ըլլար, վասն զի արդէն տարիներ յառաջ այնպիսի անկարգ կասկածելի ծակեր գոցուեր է 'ի ձեռն Աղեգինի։ Խրաց պատմութիւնը սակաւ կը բերէ մարդոց. բայց, որպէս զի առոր վրայ կատարեալ տեղեկութիւն մը ունենանք, հարկ կը համարիմ համառօտիւ պատմել զայն։ — Հանգուցեալ Կարապետ աղա Վանեցեան իր մահուընէն ութ ամիս առաջ նոյն ազգօգուտ կտակը շինած ատեն՝ իր ժառանգներուն մեծ բան մը չթողել միտքը դրած է, որովհետև Սահակ անուն ժառանգորդն զԿարապետ աղայն իբրև Տէրութեան եկամտից դողմապատնած է յառաջ թշնամանօք տերևագրով մը առ. Փոխարքայն Եգիպտոսի, այնպէս որ հայլն հայ Կարապետ աղայն ինքզինքը մահուընէ կազատէ բարեբարոյ միջնորդութեամբ։ Այս պատճառաւ մինչև մահուան օրը ժառանգորդ Սահակին երեսը չնայիր եղեր, և ինչպէս կտակին վերջն յօդուածէն յայտնի է, իր հոգւոյն վրայ ա՛յնչափ վստահութիւն ունի եղեր՝ որ մինչև անգամ ազգէն խնդրած է իր մահուընէն ետքը իւր տանը բաց օրինի չի կնքուիլը. վստահութիւն ունեցած է նաև իր գործոց լիազօր փոխանորդ Յակոբեան Կարապետ աղային վրայ՝ որուն քով տեսեր եմ հանգուցելոյն առ ինքն ուղղած գիրերը. վասն զի Կարապետ աղան կը վախճանի և նոյն օրը Սահակն ալ հոն կը գտնուի. այն ատեն գանձատունը կը կնքուի առաջնորդարանի միջնորդաւ և Սահակը բնակեցուց հանդերձ 18 օրի չափ գանձատան յարկը կը բնակի. վերջը կինը կը բողոքէ Թաղականին որ ժառանգորդները կամ տունէն կամ վերնայարկէն հեռանան. Սահակը չհաճիր և կը պահանջէ որ գանձատունը բացուի և Կարապետ աղային բոլոր ստացուածքը գրի առնուի։ Մինչև այս ատեն Թաղական խորհուրդը՝ Սահակ և Մարտիրոս եղբարքը չգիտեմ ի՛նչ պատճառաւ օրինաւոր ժառանգ չճանչնար և կարծեցեալ ժառանգ կանուանէ բոլոր իր արձանագրութեանց մէջ։ Ուստի թէ այս պատճառաւ և թէ երկու պատուաւոր անձանց միջնորդութեամբ գրի առնուիլը քառասուն օր ըստ սովորութեան տեղւոյն ետ կը ձգուի, ժառանգորդք ամէն դուրս կը ձգուին և գանձատունը նորէն կը կնքուի ժառանգաց իսկ կնքով։ Քառասուն երեք օր ետքը կնիքները ամբողջ չաւրուած կը գտնան, կը բացուի և հինգ հարիւր աւստրիական ոսկիէ զատ ուրիշ պատրաստ դրամ չգտնուիր. և ահա գանձատան երկքլեկին պատին վրայ բացուածքը երևան կելլէ, թէպէտ և գանձատան փեղկերուն ետևն խորապէս վրայ դիզուած մնացուկներ ալ կային, որով անհնար կըլլար այն նեղ ծակէն նիհար մարդու մը ներս մտնելէն ետքը դուրս ելլելը. նոյնպէս մնացուկները, խորապէս վրայ դիզուած ըլլալուն պատճառաւ, վար իջեցնել առանց փեղկերը բանալու և փեղկերուն վրայի կնիքները աւրելու։ Սակայն բացեր կան թէ Կարապետ աղային մեռած գիշերը Տիկինը բանալիները Յակոբեան Կարապետ աղային յանձներ, և այս միջոցին մնացուկներուն մէջէն պատրաստ դրամները գանձատան երկքլեկին մէջ տեղը դրեր է, ու վերջէն այդ սակները այն ծակէն դուրս հանուեր են առանց մնացուկները խախտելու կարօտ մնալու։ Ժառանգորդները Թաղական ժողովոյն հետ անմիջապէս կը բողոքեն կառավարութեան, և կառավարութեան կողմանէ ընտրուած անդամակցօք խառն մասնաժողով մը կը կազմուի դատը. հանգուցելոյն տիկինը իր տանը մէջ և նաժիշտներն ու ծառայներն ալ այլուր կը բանտարկուին։ Այնը անհնարին տառապանօք լ'աերապետան գիր մը կը գրէ Թաղականին որ բոլոր իր անձնական ստացուածքն ալ Ազգին տալու պատրաստ է, միայն թէ ազատէն այն դառն և անպատիւ բանտարկութենէն. Թաղականք սակայն չեն կսկսեր. շաբաթներով կերկարի գործը և անհնար կըլլայ այդ գործին հեղինակը գտնել։ Վսեմափայլ Նուպար փաշայն այն օրերը Գահիրէ կուգայ, և թէ՛ կնոջ աղաչանքին թէ՛ ազգայիններէն ոմանց բարեխօսութեանը զիջանելով կըսէ թէ «բստ օրէնք ժառանգորդներն ալ 18 օրի չափ տանը մէջ բնակած էին, պէտք էր որ զանոնք ալ բանտարկէիք»։ Տիկինը բանտէն կազատի և Սահակն ալ կը փախչի Ամերիկա կերթայ։ Այս միջոցներուն է որ Թաղ. խորհուրդը կտակը Հանէֆի Մէզհէպին զրկել և ֆէթվան հանելու այսինքն կտակը ոչնչացնելու որոշումն ըրած է՝ ծակին խնդիրը իր մէկ քանի անդամոց շահախնդրութեամբ ըր պատրուակ բանելով, այն որ կրնէին իսկ եթէ Վսեմ. Նուպար փաշայն այն միջոցներուն չհասնէր Գահիրէ։ Երբ կը միայ գիտնալ թէ ո՛վ բացաւ այդ ծակը։ — Խնդիրը կառավարութեան հայեցողութեան մնացած է, բայց մէկ վկայութիւն մը կայ. Ռոփայէլեան Գէորգ պէյը՝ որ առենօք տիկնոջ ծանօթն ու բարեկամն էր՝ բանտարկութեան վերջին օրերը այցելութեան կերթայ տիկնոջ. տիկինը երբ կաղաչէ թէ զինքն անկեց ազատէ, կառաջարկէ թէ ուզելն ըսէ թէ ո՛վ բացաւ այն ծակը։ Այն ատեն տիկինը կըսէ թէ «Ես ինծի սեպհական հազար քսակի սէնէտ մ'ունէի մնացուկին մէջ, և մնացուկն ալ գանձատան երկքլեկին մէջ ըլլալով՝ խմԱլէքսի անունով պատասոր բացու ծակը և մնացուկին մէջէն սէնէտս հանեց։» Ռոփայէլեանն ալ այն օրը կերթայ պատմել տիկնոջ փոխանորդ Յակոբեան Կարապետ աղային և գործը կը պատմէ. նա ալ կըսէ թէ ազգովին տեսէք այդ գործը, և այն օրը կամ հետեւեալ օրը Ռոփայէլեան Գէորգ պէյը կերթայ Թաղականին նոյն վկայութիւնը կընէ։ Նոյն օրերը տիկինը լսելով կը բողոքէ Ռոփայէլեանին դէմ գրով մը՝ յորում կըսէ թէ «ոչ ինք՝ այլ Ռոփայէլեան ըսաւ թէ մինչև որ այսպէս չըսես՝ չես ազատիր»։ Այս հակառակ վկայութիւնները իմ ներկայութեանս երկու կողմէն ալ քանիցս անգամ երդմամբ կրկնուեցան. մէկն իր ըսածին՝ միւսն ալ իր ըսածին վրայ երդումն կընեն։ Գանք հիմա տեսնելու թէ արդեօք ո՛րչափ սակ գողցուած է այն ծակէն։ — Ասոր վրայօք ալ այսպէս ստուգած եմ։ Նախ կըսուի թէ հանգուցեալ Կարապետ աղային կենդանութեան ատեն իր սպասաւորներէն մէկը գանձատան մէջ խռնուած ոսկի տոպրակներէն մէյ մէկ քիչ բան առնելով 100000 դուրուշէն աւելի բռնած գողցեր է։ Այս վկայութիւնը չը գիտեմ ո՛րչափ արժէք ունի. վասն զի գողցող սպասաւորը վախճանեցաւ ու չդատուի. սակայն Վսեմ. Նուպար փաշայն կը վկայէ թէ «հանգուցելոյն մահուանէն երկու տարի յառաջ բարեկամի մը համար Կարապետ աղայէն 3000 ոսկի փոխ ուզեցի. յիշեալ աղայն երդմամբ ըսաւ թէ պատրաստ սակ չունի և գանձատան բանալիներն յանձնելով՝ փաշային ըսեր է թէ գնա՛ նայէ՝ որպէս զի հաւատարիմ ըլլայ քեզ խօսքս։» և ամեն մարդ կը վկայէ թէ վսեմափայլ Փաշային հետ հանգուցեալ Կարապետ աղայն եղբօր պէս և աւելի սերտ սիրով կապուած էր։ Երբոր ես՝ Գահիրէ եղած ժամանակս՝ ժառանգորդ Սահակը վեց անգամ և նորա փոխանորդ փաստաբանը երկիցս կանչելով դատէն ետ մնալու և իր զաւակաց թշուառութեան պատճառ չըլլալու համար ամեն յորդորներ մատուցի և նոքա ալ նախ սակի ընդդիմանալով և կտակն աւրելու ջանքերնին և զօրութիւննին ցցունելով՝ երբ տեղեկի իրենց թէ այսպիսի կտակ մը աւրելու համար Թաղականի մը զօրութիւն և երեք հարիւր տարուան կեանք ունենալու են, այն ատեն ընդունեցին խրատական ըլլալու առաջարկութիւնս, և ժառանգորդաց պաշտպաններուն ի՛նչով գոհ ըլլալնին հարցունելով՝ երբ իմացայ որ 12000 ոսկիով գոհ կըլլան (քառասուն հազարէն մինչև տասներկու հազար ոսկիի իջան), նոյն ատեն հեռագրով տիկնոջ փոխանորդ Յակոբեան Կարապետ աղան Աղեքսանդրիայէն կանչեցի, բայց անհնար եղաւ այդ տասնին տրուիլը. «Թող կտակին համեմատ նաւերն ու տիկնոջ մահուընէն ետքը իրենց մնալիք մեծ տունը հիմակուընէ՝ և բոլոր գեմէնիները, առնեն» կըսէր և երբոր խօսք շատ վստահ ինչ՝ փոխանորդութենէն հրաժարեցաւ՝ զոր չընդունեցի. այս միջոցին դեռ Վսեմ. Նուպար փաշան Գահիրէ չէր հասած։ Երբոր Եւրոպայէն վերադարձաւ, առաջին խնդիրս այս եղաւ Նորին վսեմութեան։ Նորին վսեմութիւնը հաճեցաւ ժառանգները բոլորովին չզրկելու, բայց «պէտք է ըսաւ նախ հանգուցեալ Կարապետ աղային հաշիւները նայուին։» Մէկ երկու օր աշխատելով թէպէտ և մնացուկի տեսակը չգտանք, բայց բոլոր իր ըրած գործերուն հաշիւները աչքէ անցուցինք և մեծ բան մը չգտանք. թէպէտ և մահուընէն տասն տարի չափ յառաջ երկու հազար քսակի չափ պատրաստ դրամ ունեցեր է, սակայն տասն տարի մինչև ցմահ գործի մէջ չէ մտած, թէ՛ կալուածներուն թէ՛ նաւերուն վրայ ծախքեր ընելէն զատ, ինչպէս կտակէն ալ յայտնի է, հազար քսակի ողջ դրամ ալ ուրիշի վրայ անցուցած է և մահուան մօտ ատեններն Պալուքի մէջ ունեցած կալուածն ալ ծախեր է։ Բոլոր այս վերայիշեալ տեղեկութիւններէն յայտնի կըլլայ որ համբաւուածին չափ մեծագումար պատրաստ սակ չէ ունեցած մահուան ատեն. 'ի վերայ այսր ամենայնի բարեսիրտ Փաշային խոստացաւ կտակին հաստատ մնալուն հետ ժառանգներն ալ զրկած չթողուլ։

Մնացեալը հետևեալ թուով։

* Տես թիւ 721.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստափառ Ինքնակալը առաջին կարգի Օսմանիէ պատուանշան շնորհեց Դանուբի Վիլայէթին կուսակալ Վսեմ. Միտհատ փաշային։

—Հալէպի նոր Վիլայէթին կուսակալ Վսեմ. Ճէվտէթ փաշան երկուշաբթի օրը Օգոստափառ Ինքնակալէն ներկայանալու պատիւ ունեցաւ։

—Տրապիզոնէն ղրկուած նամակները գոհութիւն կը յայտնեն Գեր. Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոսէն, որ Տրապիզոնէն բացակայ գտնուած միջոցին գրգռուած բոլոր ազգային գործերն անխռով փութով և խոհեմութեամբ կարգի դրեր է, և հիմա իր ամեն հոգն ու փոյթը քաղաքի վարժարանին բարեկարգութեանը նուիրեր է՝ աջակցութեամբ քաղաքացւոց, որք վարժարանին վրայ մեծ սէր ունին։

—Անցեալ շաբաթէն կիրակի լուսնալու գիշերը Վոսփորի ասիական ծովեզերեայ Սթավրօս գիւղը հրդեհ պատահելով՝ վեց տուն այրեցաւ։

—Խէրսոյի Սքօրտէլէա թաղին մէջ յայտնուած դրամանենգութեան հեղինակները որ փախեր էին զինքերնին ծածկեր էին, Խէրսոյի ոստիկանութեան աշալուրջ խուզարկութիւններովը գտնուեցան, և ատենականութեան դուռը բանտարկելով հարցաքննութեան ենթարկուեցան։

—Կըսուի թէ Պէլճիքայի վախճանեալ Թագաւորը 80 միլիոն լիրա անձնական հարստութիւն թողուցեր է։

«Յարգոյ Խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ.

«Խնդրեմ հաճեցէք 'ի սէր աղքատաց ներկայ երկու տող ծանուցման ձեր ամենէն մերձակայ թերթին մէջ տեղ մը շնորհելու։

«Յառաջիկայ յունվար 2 կիրակի գիշերը Արևելեան Թատրոնին մէջ 'ի նպաստ 6երորդ շրջանին մէջ գտնուող համազգի հայ աղքատաց արտաքոյ կարգի ներկայացում մը պիտի տրուի, ժամանակակից հայ բանաստեղծ ազնուամեծար Պ. Միքայել Պէշիկթաշլեանի հեղինակութիւնը եղող Արշակ Բ. ի ողբերգութիւնը։

«Ներկայացման ամեն տեսակ հոգն՝ առաջին ատենէն 'ի դրադրութեան միջանկեալ և իւր թատերական վեհ համճարտն ու փորձառութեամբը ամենուն ծանօթ Պ. Սրապիոն Հեքիմեանի յանձնուած ըլլալով, կը յուսացուի որ ամեն կերպով հաստատութիւնը կրնայ գոհ ըլլալ, որո՞ք առ ...ն,

ու Թատրոն և տո. ազգաս ունեցած սիրոյ ազդեցութիւններէն շարժեալ անշուշտ պիտի փութան այն երեկոյթս պատուելով խուռն Թատրոն գալով :

Մնամ եւայլն

Ներկայացման հասոյթից հսկող մասնաժողովոյն համար

Ն. Ծ.

Ս. ԹՆԿՐԵԱՆ. »

Սամաթիա 28 դեկտ. 1865

Մեծարգոյ խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ.

Գալաթու բնակիչներէն Համբարձումեան Մազաղաճի մահտեսի Աբրահամ աղային ազգասիրական ոգին շարժեալ երկու հազար դուրուշ Թաղիս աղքատաց ողորմութիւն շնորհեց Արսէնեան Կարապետ և Գասպարեան Գէորգ աղայից միջոցաւ, ուստի հրապարակաւ մեր խորին շնորհակալութիւնը մատուցանելու համար յիշեալ ազգասէր բարերարին, կը խնդրեմ որ բարեհաճիք պատուական լրագրոյդ մէջ երկտող գրութեանս տեղի մը շնորհելու :

Մնամ և այլն.

'Ի Գլխոյ Թաղ. խորհրդոյ

Փոխ-Ատենադպիր Ատենապետ

Գ. Սրմաքէշխան Յոհաննէս Ամիրճանեան

ևն+

Թաղական խորհրդոյ

Աւելցընենք քանի մը շաբաթ առաջ Աւրատպազարի Համասխի կոշտ շաղակրատութեանց պատասխանելու առթիւ ծանուցեր էինք թէ շատ անգամ իր հրատարակած սուտ ու սխալ լուրերուն ու Թղթակցութեանց դէմ նամակներ կուգան մեզ, զորս ընթերցողաց ձանձրոյթ չտալու համար չենք ուզեր հրատարակել. Յիշեալ անդիտան Թերթը, որ սովորութիւն ըրած է իր ոչնչութեանց դէմ ուրիշներուն կողմանէ հրատարակուած հերքումներուն շաբաթներ անցնելէ ետև պատասխան տալ, որպէս զի այն հերքումները մոռցնելով իր գրած նոր անհեթեթութիւններն աչքի չզարնեն, մեր վերոյիշեալ յօդուածին դէմ ալ խելքը բարբանջանք ժայթքած ըլլալով, արժան կը համարինք մեր ըսածն հաստատելու համար յիշեալ լրագրին դէմ այս շաբթու մեզ եկած նորանոր հերքումներէն մէկը հրատարակել.

. . . խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ.

Վարագայ լրագրոյն Աղթամարայ կաթողիկոսութեան խնդրոյն նկատմամբ յերիւրած եւ մէկ քանի թիւերուն հրատարակած սարսափելի յօդուածը, ուշի ուշով կարդացած ըլլալով անոր մէջ տեսնուած գլխաւոր սուտ ու սխալ տեղեկութիւնները 'ի սէր ճշմարտութեան հերքելու համար պատշաճ դատեցինք Ձեր համբաւաւոր լրագրոյն միջոցաւ յիշեալ անիմաստ թերթին սուտ թիւնները մի առ մի հրատարակել, եւ անմեղութեան պաշտպան կենալ.

Նախ սուտ է յիշեալ լրագրին ըսածը թէ Պետրոս կաթողիկոսը սպաննող երկու քիւրտերը Խաչատուր եպիսկոպոսին նախկին ապաստարաններն եղած ըլլան, սուտ է. վասն զի յիշեալ քրթերը Գաբրիէլ եպիսկոպոսի առնն, այսինքն տասներկու տարիի չափ առաջ վանքին պահապաններն էին եւ Պետրոս կաթողիկոսի անանցմէ մին պաշտօնէն արձակած ու ձանրած ըլլալուն համար յիշեալ քրթերը բնականաբար ոխ պահած էին, ուստի եւ խիստ հաւանական է որ կաթողիկոսի սպանմամբը վրէժնին լուծած ըլլան : Նմանապէս Վարագան կըսէ թէ Խաչատուր եպիսկոպոսը Պետրոս կաթողիկոսի յաջորդութեան համբաւն ներկայ գտնուած չէ : Այս ալ բոլորովին սուտ է. որովհետեւ Խաչատուր եպիսկոպոսը ոչ միայն նոյն համբաւին ներկայ գտնուած է, այլ արժանաւորներ շքեղութեամբ այն պալի պաշտօնը անթերի կատարած է, որուն Աղթամարայ ժողովուրդը կենդանի վկաներ են։

Ուստի, ... խմբագիր, ցաւելով ու զարմանալով կը հարցընենք թէ արդեօք այս լրագիրը սոյն տեղեկութիւններն որ ճշմարիտ աղբիւրներէն քաղելով իր Թերթերը վատահարար կը մրոտէ ու կը յանդգնի յայտնել ու բազմածանօթ ճշմարտութիւններն այլանդակելով, կուրօրէն կամ կամակորութեամբ Խաչատուր եպիսկոպոսն ամբաստանել, որն որ բնաւին կաթողիկոսութեան հետամուտ ու փափաքող չըլլալով, երկրին ժողովուրդը զայն ստիպած եւ մեծ պնդութեամբ կաթողիկոս ընել ուզած է իրենց անխնամ կացութեանը դարման տանելու համար : Յիշեալ սուտախօսութեան լրագրին այս պաշտօնական սուտերը տեղաւորելէն ետեւ անիրաւաբար մեր պատուոյն ալ կը դպչի զմեզ սուտ վկաներ անուանելով, բայց ուրախ ենք որ գրեթէ բոլոր ազգն խնդութեամբ մենք պաշտօնական ու վաւեր գրութեամբ երեսփոխան եկած եմք այս գործին համար եւ ձայներնիս հասած տեղը ճշմարտութիւնը յայտնելու պատրաստ եմք. ուրեմն իբր կոչս սուտերը յայտնելով եւ մեզ դէմ ըրած անպատուութիւնը իր համբաւանօթ մարդավարութեան արդասիքը համարելով այս հակիրճ գրութեամբ իւր սապատիր տեղեկութիւնները կը հերքեմք, եւ ընելիք չարախօսութեանցը ասկէց ետքը աւելորդ սպէս մենք ալ կարեւորութիւն ու պատասխան չեմք ուզեր տալ արհամարհանօք լռութեամբ. վասն զի միայն յիշեալ չարախօս լրագրին գրածներուն չարերը սուտ ու անհիմն ըլլալուն մեծ ապացոյց մ'է իր երկարաբան եւ ձանձրացուցիչ ոճը, որովհետեւ մէկ սուտ մը պաշտպանելու համար տասն ալ վրան աւելցընելու կըստիպուի :

Կը խնդրեմք, . . . խմբագիր, որ մեր սոյն վերջին բողոքագիրը Ձեր ազգօգուտ թերթին մէջ անկիւն մը զետեղելու շնորհ ընէք ազգասիրաբար.

Մնամք անձնուէր

Երեսփոխանքն Աղթամարայ վիճակին

Գալուստ Պօյաճեան Մ. Յօհաննէս Մ. Խաչատուր- Մ. Պետրոս Սարգիսեան եան.

Բ. ԴԻՒԱՆ

ՕԳՈՍՏ. 25Ի ՀՐԿԻԶԵԼՈՑ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Քսանեւվեցերորդ ցուցակ ստորագրութեանց

Նախընթաց ցուցակներուն գումարը դուրուշ 4,424,149

Մուսթաֆա փաշա նախագահ ծովակալութեան առնելն 2500
Էտհէմ փաշա երկրորդ ծովապետ 1500
Իպրահիմ փաշա անսուչ նաւահանգստին Կ. Պոլսոյ 2000
Միւշավէր փաշա երկրորդ ծովապետ 1000
Գասըմ էֆ. Միւֆթի ծովակալութեան առնելն 1000
Ձիհնի փաշա անդամ » » 500
Իզզէթ էֆ. համարա. ծովային պաշտ. 1000
Սիւլէյման էֆ. գլուխ ծովային ճարտարապետաց, Րաշիտ էֆ. Սալիհ էֆ. ճարտարապետք, Իսմայիլ պէյ բժշկապետ անդամք ծովակալ. առնելն 250ական 1000
Հիւսէյին պէյ անօրէն գործարանաց, Ալի էֆ. անօր. ձուլարանաց, Ապտիւլ-Ազիզ էֆ. անօր. գործարանին Եալը Քէօշկի 250ական 750
Ահմէտ պէյ դնդա. անսուչ բանակաց, Հասան եւ Մուխթար պէյք դնդա. 500ական 1500
Հասան պէյ հրամանատար Ֆեթհիէի 500
Էօմէր պէյ Բ. հրամանատար, Ալի աղա Սիւրմէնէլի Գ. հրամ. 50ական 100
Արիֆ պէյ հրամ. Օսման Ղազիի 500
Ահմէտ էֆ. պաշտ. նոյն փրգաթոնին 400
Կարապետ էֆ. մեքենագործ » » 110
Ահմէտ պէյ պաշտ. նոյն » 300
Սալիհ պէյ դնդ. 500
Իպրահիմ պէյ դնդ. ծովային հրացանաւորաց 500
Ալի աղա, Հիւսէյին աղա եւ Ալի աղա հազարապետք 100ական 300
Էտհէմ պէյ, Իսմայիլ պէյ տեղ. դնդ. անդամք ծովակ. առնելն, Ալի պէյ հրամանատար նաւախմբին Պատրայի 150ական 450
Իզզէթ պէյ տեղ. դնդ. Սուլթանիէի 300
Ահմէտ պէյ, Էշրէֆ պէյ տեղ. դնդ. մեքենագէտք 150ական, Մահմուտ էֆ. 50 եւ Էտհէմ էֆ. 70 420
Հասան պէյ հրամանատար Էրթօղրուլի 300 եւ Ահմէտ էֆ. Բ. հրամ. 50 350
Ահմէտ էֆ. հրամ. Հիւտավէնտիկեարի 300 եւ Եահեա էֆ. Բ. հրամ. 100 400
Մեհմէտ պէյ հրամ. Ապտիւլ-Ազիզի 300 եւ Վէլի էֆ. Բ. հրամ. 100 400
Մեհմէտ պէյ հրամ. Թալիայի 300
Էօմէր պէյ բժիշկ, Հիւսէյին պէյ մեքենագէտ, Յ. Հարմի մեքենագէտ 200ական եւ Մահմուտ էֆ. Բ. հրամանատար. 50 650
Հիւսէյին պէյ հրամ. Մէճիտիէի 200, Հալիլ էֆ. եւ Հասան էֆ. 50ական, Օսման էֆ. 30 եւ Հիւսնի էֆ. 20 350
Հիւսէյին պէյ նախկ. հրամ. Շահիէի եւ Օսման պէյ հրամ. Սելիմիէի 200ական 400
Րաշիտ պէյ տեղ. դնդ. 200, Մուսթաֆա պէյ անսուչ աւազանին 150, Ապտիւլ Գատիր պէյ տեղ. դնդ. զինարանաց եւ Մեհմէտ Բ. անօրէն գործարանաց 100ական 550
Իզզէթ էֆ. հրամա. Ֆէյզի-Պարիի, Մեհմէտ էֆ. Օսման էֆ. մեքենագործք 200ական եւ Րալիֆ էֆ. 100 700
Մեհմէտ էֆ. հրամ. Լիմանիի 200 եւ Իսմայիլ էֆ. պաշտ. Իւլլիքհանէի 100 300
Խայրի պէյ հրամ. Շահիէի 100, Թահիր էֆ. Բ. հրամ. եւ Թալիպ էֆ. հրամ. Սիւրէյյայի 150ական 400
Հիւսէյին էֆ. եւ Հասան էֆ. հրամ. Շէհպէրի եւ Միւզաֆֆէրի 50ական, Հասան էֆ. Մուսթաֆա էֆ. հրամ. Մանսուրէի եւ Պէտտիւլ-Պահրի 100ական եւ Նէճիպ էֆ. Բ. հրամ. Քօսսօվայի 150 450
Ալի էֆ. գործ. կայսերական գործարանաց եւ Իսմայիլ էֆ. պաշտ. հրացանաւորաց 100ական 200
Հաֆըզ էֆ. Հասան էֆ. Ահմէտ էֆ. հրամ. Բէրթէվի-Բիալէի, Իզզէտտինի եւ Սիլիսթրէի 150ական, Ապտուլլահ էֆ. հրամ. Զուաւի 100, Արիֆ էֆ. հրամ. Հիւմայի-Բէրվազի, Ահմէտ էֆ. հրամ. Ասայիշի Ցէրեայի, Հիւսնի էֆ. անօր. պաշարաց եւ Մուսէ Զօրճի Թարգման 'ի Գուրչունլու Մաղազա 50ական 750
Հասան պէյ անօրէն ծովային հիւանդանոցին, Մուլլահ պէյ եւ Հիւսէյին պէյ բժիշկ 200ական 600
Բիհզատ պէյ, Լիւտֆի պէյ բժիշկք 150ական, Մահմուտ, Եուսուֆ, Բահթիեար եւ Քօզմա էֆ. հազարապետք, Նաջիֆ էֆ. գլխ. վիրաբոյժ, Էտհէմ էֆ. 100ական, Համտի, Իպրահիմ, Սալիհ, Իզզէթ, Բօլ, Ֆահմի, Հաֆըզ, Մուսթաֆա, Էտհէմ, Եանքօ, Բանայոթ եւ Մեհմէտ էֆ. բժիշկք 50ական, Ազիզ էֆ. 30, Մուհիտտին, Էմին եւ Նիքօլի էֆ. 25ական 1705
Մեհմէտ Ալի էֆ. գլուխ քարտ. ծով. պաշտ. 350
Րաթիպ էֆ. Բ. գլ. 250, Մուխթար պէյ, գլ. Թղթ. գիւանին, Օսման էֆ. Բ. գլ. Թալաթ էֆ. գործ. 50ական եւ ուրիշ եօթն գործ. նոյն գիւ. 155 605
Հալիլ էֆ. Ա. քարտ. ծով. առնելն 500
Հաֆըզ էֆ. գիւանապետ 200
Հաճի Սալիհ էֆ. Րէֆիգ էֆ. գիւանապետք 150ական, Ֆէյզի պէյ եւ Պէհլուլ էֆ. գործ. 50ական 400
Հաճի Օսման էֆ. գլ. հաշուեկ. ծով. պաշտ. 250
Հաճի Րաշիտ էֆ. գիւանապետ 200, Իպրահիմ էֆ. Բ. գլ. 120, Իզզէթ էֆ. » 110, Մահմուտ էֆ. 150, Սալիհ էֆ. 80, Շէվքի, Հալիլ, Ալի եւ Հալիտ էֆ. գործ. 50ական, Սիւլէյման էֆ. 60, Պէհճէթ էֆ. 40 եւ եւ ուրիշ քսան գործակալք 240 1250
Օսման էֆ. անսուչ նաւարանին 200
Մեհմէտ էֆ. Բ. » » 300
Լութֆուլլահ էֆ. գլ. հսկ. գիւանին 400, Մուխթար էֆ. Բ. գլ. 180, Քեամիլ էֆ. գիւանապետ Բէտիֆաց 120, եւ 14 ուրիշ գործ. նոյն գիւանին 690 1090
Ֆէյզի պէյ գանձապահ 300
Սաատ էֆ. գլ. Սէրկէնթերու գիւանին 250
Իզզէթ էֆ. Բ. գլ. նոյն գիւա. Հասան էֆ. գիւանապետ 100ական, Ահմէտ եւ Հալիտ էֆ. 200ական, եւ Շիւքրի էֆ. 50 650
Ահմէտ էֆ. գիւանապետ 100 եւ չորս ուրիշ գործ. 60ական 340
Խուրշիտ էֆ. գիւանապետ 150, Ազիզ էֆ. 60 եւ ուրիշ երկու գործ. 40 250
Ղալիպ եւ Օսման էֆ. 50ական եւ երեք ուրիշ գործ. 140
Հիւսէյին էֆ. Ա. քարտ. Լիման Օտասիի 90, Մեհմէտ էֆ. 50 եւ ուրիշ երեք գործ. 50 190
Մուսթաֆա էֆ. անսուչ գործաւորաց նաւարանին 130, Հաճի Նուրի էֆ. առեւտրականի բանից 50, եւ ուրիշ վեց գործ. 220 400
Ապտիւլ-Ճէպպար էֆ. Ա. քարտ. Լիմանին 250, Մեհմէտ էֆ. 50, եւ 15 գործ. 195 495

Համագումար 4,457,384

7 դեկտ. 1865 Գանձապահ Յանձնաժողովոյ

Ս. ԱՐՔՈՒՄԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԿԱՄԵԱՅ ԱՆՑԻՑ

ԳՐԵՑ

ՅԱԿՈԲՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

Նախկին աւագ Թարգման Ս. Աթոռոյն Երուսաղէմի

Ամէն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի.

ՌՕԶԱՄՕՆՏ

ՀԱՄԱՌՕՏ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵԱՑ Ա. Ե. ՏԷՐՈՅԵՆՑ

Մայրաքաղաքիս ամէն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի. Գին 2 ղշ.

ՆՈՒԷՐ ՀՈԳԵՒՈՐ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՔ Ի Ս. ԳՐՈՑ

ՅՕՐԻՆԵԱՑ ԱՐԳՈՅ Պ. ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆ

Տարւոյն ամէն ամիսներուն և օրերուն վրայ Ս. Գրքէն մէկ մէկ ընտրած գնելով անոնց մեկնութիւնը և միանգամայն համառօտ բարոյական խրատներ պարունակող տետրակ մ'է, որ ամէն ամիս պիտի հրատարակի ազգային ընթերցանութեան և բարոյական կրթութեան համար. Ամէն հայ գրավաճառաց քով կը գտնուի.

ԱՐԱՄԵԱՆ

ՕՐԱՑՈՅՑ

ՄԵԾ

1866

ԹՈՒԽԱԿԱՆԻՆ

Գին 2 ղուրուշ

ԱՐԱՄԵԱՆ

ՕՐԱՑՈՅՑ

ՓՈՔՐ

Գին 50 փարայ

Կը ծախուին Ուզուն—Զարշըն Շէրիֆ—փաշա խանը Թիւ 9 Փարիզի գրատունը և ամէն հայ գրավաճառաց քով. և Բէրայ մեծ փողոց Թիւ 403 Պ. Դ. Միքայէլեանի գրատունը.

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Բարի վարուց տէր և Հայերէն Տաճկերէն, Գաղղիերէն և գեղեցկագրութեան բաւական հմուտ հայ երիտասարդ մը ազգային դպրատանց կամ տուներուն մէջ վարժապետութիւն ընելու պատրաստ ըլլալով, պէտք ունեցողը կրնայ լրագրոյս գրասենեակը իմացնել.

ԹՈՒՂԹ

ԵՒ ԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ

ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆԻՆ ԴՐԱՆ ԿԻՑ ԹԻՒ 12 ԵՒ 14 ՄԹԵՐԱՆՈՑՆԵՐԸ

ԱՄԵՆԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ, ՄԵԾ ԵՒ ՄԱՆՐ ՎԱՃԱՌՈՒՆՔ

Յ. ԱՐՇԱԿ ԵՒ ԸՆԿ.

Պատիւ ունին արգոյ հասարակութեան ծանուցանելու, որ ամէն տեսակ Թուղթեր և գրութեան պիտոյքներ, ինչպէս տետրակներ, կազմածներ, ընդօրինակութեան մատեաններ, գրիչ, մելան, կնքամոմ, կանոն, գրասեղ, եւայլն եւայլն Եւրոպայից գործարանաց հետ ուղղակի յարաբերութեանց շնորհիւ կարող են պօլսոյ ամէն Թղթավաճառներէն աւելի աժան գներով ծախելու թէ մեծաւ և թէ հատով ուզողներու. Հասարակութեան դիւրութեանը համար վերջին գիները օրինակներուն վրայ նշանակուած են, մեծաւ կամ շատ առնողներուն համար օրինաւոր զեղչ ըլլալու պայմանաւ: Գաւառներէն Թուղթ եւայլն ուզողները կրնան գիրութեամբ սոսնալ, և այնպիսեաց օրինակներն ալ կը ղրկուին, ծախքը իրենց վրայ ըլլալով. նամակները պէտք է վճարուած ըլլան.

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 1 ՅՈՒՆՎԱՐ	Բշ. 27	Գշ. 28	Դշ. 29	Եշ. 30	Ուր. 30	Շաբ. 1
	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.	Դրշ.
Օսմանեան լիրա Մէճ. . .	101.25	101.25	101.25	101.25	101.25	101.25
Քսանոց արծաթ . .						
Էսամը ումումի	57.4	57.8	57.[illegible]	46.37	46.35	46.[illegible]

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 1 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԱՐՄՏԻՔ	
Ցորեն Թայղան կարծր	32—33
» խամալը »	30—34.20
» Բում. Պալէըք	27—29
» կալաց	—
» վառնա	—
» Իպրայիլ կակուղ	23—27
» կալաց »	25—28
Պուրկազ »	28—29
» Պալէըք »	26—27
» վառնա »	27—28
Եգիպտացորեն կալաց	17—18
Գարի	12 — 13

ՄԹԵՐՔ	
Պրուսա կարճ Թէֆէ	520—530
» երկան »	540—550
» խոզակ չոր	—
Շաքի հօխան փրանք	62—64
» 4 պաճախ »	—
» Խարապաղ »	—
» Պարկաս. »	55—58
» Երկրորդ »	—
» Մահալըճ »	—
» Պանտըրմա »	—
» Կէյվէ »	—

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Բամպակ Պալըքէսէր	հօխայ	—17.20
» Կէյվէ	»	—19
» Ատանա	»	—17.20
» Ռուսաստան	»	—16
Բուրդ Էնկիւրի լուացուած	»	—16
» » չլուացուած	»	— 8
» Պալըքէսէր չլուաց.	»	— 8.20
Ճէյրի Էնկիւրիւ	»	—14
» Թօխատ	»	—12
» Զօրում	»	—10
Մազը սեւ	»	17—48
» ճերմակ	»	11—12
Թիֆթիք Էնկիւրիւ	»	47—48
Աֆիօն Պալըքէսէր	»	—198
Քիթրէ Տերեւ բանուած	»	20—22
Սալէպ Տաճկաստանի	»	14—16
Մեղրամոմ դեղին Տրապիզոն	»	—22.20
» » Անատօլու	»	—22
Մուսամ Բումէլիի	»	—
Կաւաւոր հունտ Բումէլիի Քիլէ		—
» » Պանտըրմա	»	—
Ձէթ Այվալըգ	հօխայ	— 8.20
» Կիրիտ	»	— 8
Աճառ (Սապօն) Գանտիա	»	— 6.70
» » Միտիլլի	»	— 5
Բրինձ Եգիպտոս Բէշիտ	»	— 4
» Տիմեաթ	»	—

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

		Դուրուշ
Խահվէ Ռիօ եւ Գափօ 100	հօխան	950—1000
» Մաոթին »	»	—
Շաքար գլուխ 6-40 Լ.ա. կնդ. »		—
» փոշի (Թօզ) »	»	—246
» Հոլ. գլուխ »	»	—300
» փոշի »	»	—245
Գաղղ. գլուխ »	»	—390
» փոշի »	»	—242
Անագ (գալայ) »	»	—710
Պղպեղ (պիպէռ)	հօխայ	— 6
Կնդակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	—150
» » Մատրաս	»	—140
Անուշադր (Նոշատըր)	»	— 6.20
Պողպատ (Չէլիք)	մնտուկ	—190
Կապար (Գուրշուն)	»	— 3.10
Թիթեղ (Թէնէքէ) զոյգ մնտ. »		—345
Զինք տախտակ Թիւ 7—12	հիյ	— 5
Երկաթ Անգ. ձողաձեւ	կնդ.	68— 70
» Բեւեռցու	»	73— 75
» Տախտակ 1—14	»	110—115
» Բոլորակ	»	140—145
» Ռուսիոյ	»	120—130
Քարֆիճա վարիլ 39	հիյ.	— 95
Խաթիւպէճ ճէն. զոյգ	մնտ.	—250
» Պէյճ.	»	—230
» Թրիէստ	»	— 80
Սրատամաչէթ վիէննա	հօխան	— 46
» Թրիէստ եւ Գաղղ.	»	— 45

Այս լրագիրը շաբաթն երկու անգամ կելլէ Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը : Ով որ կուզէ կրնայ ստորագրուիլ, Կ. Պոլիս Չինիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը : Իսկ դուրսերը նագաբարձուներն են :

ԻԶՄԻՐ . Յարութիւն աղա Տէտէեա .

ԵԳԻՊՏՈՍ . Պօղոս էֆէնտի Կարապետեան .

ԱՆԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ : Մահտեսի Սուքիաս աղա Գալուստեան :

ՏՐԱՊԻԶՈՆ . Պ . Խաչատուր Էյմասեան .

ԿԱՐԻՆ . Կարապետ պատուելի Զաքարեան .

ՀԱԼԷՊ . Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան .

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ . Աբրահամ աղա Արամ Խաչերեան :

ԹԷՔԻՐՏԱՂ . Յարութիւն աղա Ճամճեան .

ՎԱՆ . Գրիգոր աղա Խաճանեան .

ԵՐԶՆԿԱ . Ընկերցասիրաց Թանգարան.

ԱՏԱՊԱԶԱՐ . Մահտեսի Յակոբ աղա Տ. Գրիգորեան:

Ուրիշ քաղաքներէն ստորագրուիլ ուզողները՝ այս տեղերէն մէկուն հետ կրնայ թղթակցիլ:

Խմբագիր-Տնօրէն

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

Կ. ՊՕԼԻՍ ՉԻՆԻԼԻ ԽԱՆ